

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Kilden

Årsskrift 2019

Lokalhistorisk Arkiv

Fraugde - Allerup - Davinde - Tornbjerg

Kilden

Årsskrift 2019

Lokalhistorisk Arkiv
for

Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne

Publikation nr. 2

Udgivet af Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne

Redaktion: Maria Groth Rasmussen, Anne Sofie Bork-Jensen og Anne Sofie Boye Hansen

Ansvarshavende: Maria Groth Rasmussen

Layout og opsætning: Anne Sofie Boye Hansen og Maria Groth Rasmussen

Tryk:

Grafisk
www.grafisk.dk

Hvidkærvej 44 · 5250 Odense SV · Tlf. 66 17 55 15

Oplag: 200

ISBN 978-87-996834-7-5

ISSN 2596-7649

Det er med kildeangivelse tilladt at citere fra artiklerne.

Forsidebillede: Den nyopførte Tornbjerg Kirke 1994. Foto: Tornbjerg Menighedsråd.

INDHOLD

Den svære toer! <i>af Maria Groth Rasmussen, arkivleder</i>	4
Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde og omegn	5
Om arkivets arbejde - Typer af materiale med lokalhistorisk interesse som arkivet modtager	6
“Ikke et gudsforladt sted”. Kirkelivet i Tornbjerg Sogn gennem 25 år <i>af Cindie Aaen Maagaard</i>	8
Støtteforeningen for Lokalhistoriske Arkiv for Fraugde og omegn	21
Kurt Jespersens erindringer om barndommen i Fraugde under besættelsen 1940-45 <i>af Jonas Juul</i>	24
Rock mod Rynker i Allerup Gamle Have <i>af Anne Sofie Boye Hansen</i>	40
Erindringer fra Birkum og omegn <i>af Niels-Erik Hansen</i>	48
Sprøjtehuset i Davinde <i>af Frede Aagaard Frandsen</i>	70
En historie om Fraugdevej 12. En del af lokalområdet i Fraugde i mere end 100 år <i>af Anne Sofie Bork-Jensen</i>	76
Nekrolog: Leo Bent Olesen.....	83

Den svære toer!

I den litterære verden taler man ofte om "den svære toer". Da filmsuccesen *Jyde-kompagniet* fra 1988 skulle have en efterfølger i 1989, fik den titlen *Jydekom-pagniet 3*, med den begrundelse, at "2ére altid bliver en fiasko". Det håber vi ikke bliver tilfældet med anden årgang af Kilden. Da vi i efteråret 2018 udgav første nummer var det med en stor portion stolthed men også en stor grad af spænding - det var lykkedes at udgive et, syntes vi selv, flot lokalhistorisk tidsskrift - men hvordan ville det blive modtaget? Heldigvis blev Kilden 2018 modtaget over al forventning og vi har derfor i år valgt at øge sidetallet med 20 sider - så der er plads til endnu flere spændende artikler om vores lokalhistorie.

Lokalarkivet dækker et enormt geografisk og befolkningsmæssigt stort areal. Vi dækker fire sogne; Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg. Det forpligter. Redaktionen bag Kilden er meget bevidste herom og vi har derfor arbejdet målrettet på, at alle fire sogne er dækket med minimum en artikel for hvert sogn. Det er lykkedes. Og det samme vil vi bestræbe os på i fremtiden.

Arkivet drives på frivillig basis - det gælder lige fra arkivmedhjælpere til arkivleder. Alt arbejde på arkivet er rene interesserimer og som arkivleder er jeg enormt glad for alle vores frivillige, der hver især lægger mange timer i, at passe arkivet til glæde for vores brugere. Ligeledes gælder det redaktionen bag Kilden, som i år har bestået af Anne Sofie Bork Jensen, Anne Sofie Boye Hansen og undertegnende. Begge har de lagt mange timer og energi i den redaktionelle proces. Jeg vil i den sammenhæng gerne rette en stor tak til Anne Hansen, der i den grad har løftet

opgaven med layout og opsætning – et kæmpe arbejde. Anne har i den grad været med til at sikre, at Kilden 2019 ikke blev den svære toer. Det er i høj grad hendes fortjeneste at vi i dag sidder med så flot en udgivelse i hånden. Tak skal også lyde til alle de lokale virksomheder og foreninger som har sagt ja til at annoncere i Kilden 2019. Uden jer - intet årsskrift. Arkivet råder på inden måde over midler der alene kan dække udgivelsen af årsskriftet. Tak er kun et fattigt ord - men det er en dybfølt tak.

Arkivet kan altid bruge flere frivillige og vi har mange forskellige opgaver - der er noget for alle. Så går du rundt med interesse i lokalhistorien og har lidt ekstra timer nu og da - så kontakt os hellere i dag end i morgen. Vi har altid kaffe på kanden og godt humør.

En stor tak til alle bidragydere til årsskriftet. I har alle leveret nogle spændende bidrag som jeg håber alle læsere vil have stor fornøjelse af at læse.

Maria Groth Rasmussen

Arkivleder

Fraugde, oktober 2019

Arkivets adresse:

Tingkærskolen

Ørbækvej 701

5220 Odense SØ

Mail:

mariafraugdelokalarkiv@gmail.com

Arkivets frivillig**Arkivleder**

Cand. mag. i historie

Maria Groth Rasmussen.

Mail:

mariafraugdelokalarkiv@gmail.com

Åbningstider:

1. mandag i måneden kl. 19-21

3. mandag i måneden kl. 19-21

Vi åbner gerne arkivet efter aftale

Arkivet dækker sognene:

Fraugde

Allerup

Davinde

Tornbjerg

Frivillige

Lars Henning Larsen

Jonas Juul

Poul Hansen

Edith Jensen

Anne Sofie Bork -Jensen

Inge Martinsen

Anne Sofie Boye Hansen

René Ask Rasmussen

Finn Jæger

Frede Aagaard Frandsen

Ove Kierkegaard Hansen

Lars Frost

Følg os på

Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde og omegn

Om arkivets arbejde

- Typer af materiale med lokalhistorisk interesse som arkivet modtager

Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne arbejder løbende på at udvide vores samlinger til belysning af sognenes historie.

Arkivet er interesseret i at modtage f.eks. papirer og protokoller, billeder, film, lyd-bånd eller databaser fra både privatpersoner, foreninger og virksomheder.

Vi opfordrer til, at der afleveres så meget som muligt og at du lader eventuel kassation være op til arkivet. Ved aflevering laver vi en aftale om det er til låns eller om arkivet må beholde materialet og om der evt. er nogle klausuler ved brug af det.

Aflevering af genstande henviser vi til et museum.

Hvis du/I har lyst til at fortælle dine/jeres

erindringer eller dine/jeres forfædres historie, måske med lyd/billedoptagelser, er vi meget interesseret og vil være behjælpelig med interview.

Så kontakt arkivet hvis du/I er i besiddelse af et fotoalbum, kender en forening eller virksomhed, der ligger inde med historisk materiale eller hvis du/I har spørgsmål til afleveringer.

Arkivet vil sikre det afleverede, så fremtidige generationer kan få glæde af arkivalierne

Kontakt os først - kom eller skriv til

Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne. Se kontakt-info på side 5.

Bliv en del af fællesskabet i Fraugde Beboerforening

LOPPEMARKED

Bliv en del af de frivillige
hænder i foreningen.

- | Stil op til en bestyrelsespost |
- | Bliv en del af vores frivillige arbejdsgruppe |
- | Deltag til vores generalforsamling og bliv hørt |

Vi afholder en masse sociale arrangementer i løbet af året, for at styrke det sociale og fællesskabet i Fraugde og omegn.

FRAUGDE.NU
FRAUGDE BEBOERFORENING

Fraugde Beboerforening er en frivillig forening – medlemskabet er ikke påtvunget og man vælger selv hvor meget man vil deltage i. Foreningen dækker hele "Stor-Fraugde" dvs. det gamle Fraugde, Østparken og de nye udstykninger i Fraugde Øst.

Formålet er, som det er formuleret i vedtægterne, "at samle beboere til varetagelse af fælles interesser." Idéen er at de godt 750 husstande i Fraugde-området står langt stærkere i forhold til at gøre Fraugde et bedre sted at bo, hvis man har en forening, der på nogle punkter, repræsenterer alle, i stedet for alle kæmper deres egen sag.

Besøg vores hjemmeside: FRAUGDE.NU
Medlemskab pr. husstand: 100 kr. årligt

“Ikke et gudsforladt sted”.

- Kirkelivet i Tornbjerg Sogn gennem 25 år

Af Cindie Aaen Maagaard

“En kirke, den må folket selv bygge. Det gør vi så, for en kirke må der være. Den hører med til det danske landskab både på land, i by og i forstaden”. Sådan sagde sognepræst i Tornbjerg Kirke Carsten Christensen i sin tale ved første spadestik til kirkebygningen den 9. juni 1993.

Forud for begivenheden var der gået ca. otte års arbejde med at etablere et egentligt sogn i Tornbjerg med en kirkebygning som permanent hjem. Carsten var blevet præst i 1986, og palmesøndag samme år var en vandrekirke blevet indviet i en midlertidig barak til at huse Fraugde Sogns aktiviteter i Tornbjerg. Men med den hurtigt voksende befolkning i det nye boligområde indså man, at der var behov for et sogn og en kirke mere lokalt. I 1988 blev Tornbjerg og Fraugde skilt i to kirkedistrikter, og Tornbjerg fik sit eget menighedsråd, hvis største opgave var at bygge en kirke.

Menighedsrådet bankede på flere gange hos kirkemyndighederne uden at få et reelt løfte om en kirke. “Vi ville tages alvorligt”, berettede Carsten ved første spadestik. Ihærdigheden sejrede. Og efter talrige møder, drøftelser, studieture og et kursus i kirkebygning fandt menighedsrådet frem til et byggeprogram, fik afholdt en arkitektkonkurrence og arbejdede knap et år med det vindende projekt. Den 18. september 1994 blev Tornbjerg Kirke indviet. Nu fejrer kirken sit 25-års jubilæum.

Kirken og sognet

Allerede i sin tale ved første spadestik pegede Carsten på den rolle, kirken ville komme til at spille i sognet: At “holde os fast på troen og i det daglige minde os om, at vi ikke er herre i et og alt i vores liv, eller når vi skal dø. Vi bygger kirke for at skabe et rum og et sted både for Gud og for mennesker. Vi vil bygge en uforglemmelig smuk struktur, som ikke er til at komme uden om. Vi vil gå ind i den og bruge den i lyst og nød”, lød det.

“Kirken skal for andre og udefrakommende være et synligt bevis for, at vi ikke bor et gudsforladt sted”.

Det blev til en smuk struktur, og kirken er ikke til at komme uden om, sådan som den står hvid, elegant og umiskendelig, selv når man passerer den på vej til gymnasiet eller Netto. Lyden af kirkens klokker morgen og aften er blevet en del af den daglige rytme i sognet. Men at etablere et sogn i en ny forstad som Tornbjerg var ikke uden udfordringer, og udfordringer såvel som muligheder er der stadig, fortæller både Carsten og Helle Anker Bisgaard, der kom til som sognepræst i Tornbjerg i 1995.

I modsætning til det gamle sogn i Fraugde havde Tornbjerg ikke en lang historisk tilknytning til en kirke, som man naturligt kunne bygge videre på. Tværtimod skulle kirkens aktiviteter skabes fra ny, og dens relationer til sogneboerne skulle bygges fra bunden. Det var ikke nemt, da der var en nostalgi

for den gamle kirke i Fraugde. "Det var som om det gamle var det bedste", husker Carsten. "Det var sådan lidt op ad bakke til at begynde med". Længslen efter det gamle er dog for længst forsvundet ifølge Carsten: "Det fleste ved ikke, at vi engang har været en del af Fraugde. Den historie har mistet sin betydning".

"Kommer der dog nogen?"

Både bogstaveligt og metaforisk skulle man "begynde på helt ny grund" ifølge Helle. "Hvad var det, vi ville med de her bygninger?" var noget, præsterne spurgte sig selv. "Hvad for en mødeaktivitet og hvilke typer aktiviteter, ville vi have?", forklarer hun. "Det første stykke tid - vi havde aftenmøder den gang - stod vi ude på gangen, Carsten og jeg, og kiggede på hinanden med hjertet oppe i halsen: kom der dog nogen?".

Af den erfaring blev den første af mange traditioner skabt. Da der kun var få, der deltog i arrangementer om aftenen, skulle Helle og Carsten tænke nyt. Det blev til lørdagshøjskolen, som nu er en fast tradition, i et samarbejde mellem Tornbjerg, Fraugde og Allerup-Davinde Sogne. Det er ét eksempel på de mange gange, man har skullet finde løsninger, der virker for netop dét sogn, kirken er til for. Siden da er der kommet flere traditioner til. Mange i sognet deltager for eksempel i fejring af sankthansaften med fakkeltog og bål i arealet ved Netto. Julemarkedet er ligeledes en tilbagevendende begivenhed, som mange i sognet ser frem til ved adventstiden, men som også skaber et socialt liv i kirken, da julemarkeds-kredsen har gang i forberedelserne året rundt.

At man har været nødt til at tænke nyt har haft den positive effekt, at der er en

Vandrekirken. Foto: Tornbjerg Kirke.

Sognepræst Carsten Christensen holdt tale. Sognepræst Claus P. Franck overbragte en hilsen fra menighedsrådet i Fraugde. Vandrekirken ses bagved præsterne. Foto: Christian Asbøl, Tornbjerg Kirke.

“friskhed” over kirken, som Helle udtrykker det. En evne til at forny sig for at imødekomme sognets behov og tidens foranderlighed.

Livet i kirken

Hvordan man navigerer imellem traditioner og fornyelse, mellem at forkynde og samtidigt indgå i et stadigt mere sekulariseret samfund, er et spørgsmål, som præsterne i Tornbjerg i lighed med præster landet over konstant må forholde sig til. Forkyndelse er kirkens hovedopgave, og gudstjenesten er central; dette er dét fundament, som kirkens andre aktiviteter skal støtte op om. “Sådan så vi det jo gerne. Men det synspunkt føler jeg er under pres”, siger Carsten. Helle er enig i, at der til tider bliver udtrykt andre holdninger, for eksempel at kirkens liv ikke nødvendigvis

har det formål at enten pege hen mod eller udspringe af kirkens forkyndelse.

“Og det kan godt være, at det er det andet synspunkt, der skal sejre, fordi tiden ændrer sig”, siger Carsten. “Men vi har i hvert fald været enige i alle de år, der har været indtil nu, om, at de aktiviteter, vi har lavet, har vi kunnet spørge hinanden, ‘peger det her den rigtige vej? Peger det mod, at vi er en kirke for evangeliets skyld? For at forkynde?’. Vejen mellem det “folkelige” og det “kirkelige” i folkekirken har også været et emne, der fyldte i den nylige udarbejdelse af en vision for kirken: Hvad kan kirken, som andre institutioner ikke kan?”

Ifølge Helle er de mange forskellige ting, kirken gør, faktisk “en form for forkyndelse i sig selv”. Et eksempel, hun peger på, er Kunstforeningen i Tornbjerg Sogn, der arrangerer udstillinger og ferniseringer i kirkens lokaler. “Man kan spørge, ‘hvad

kirkeligt er der ved det?” siger Helle. “Men på den anden side er det bevidst, at ferniseringerne ligger i forlængelse af gudstjenesterne. Der skal kort og godt være en sammenhæng. Og det virker også sådan, at nogle, der kommer til ferniseringerne også kommer til gudstjenesten. Der er en bro. Det er med velberåd hu, at det er lagt dér”, fortæller Helle.

Et lignende eksempel er Kirke- og Kulturværkstedet, der er kommet til i løbet af de senere år. Her samles man i kirkens regi for at se film, tage på udflugter til byens kulturelle tilbud, eller endda fortolke sangtekster fra populærmusikken. Formålet med alle aktiviteterne er, at man sammen forholder sig til og diskuterer de religiøse og eksistentielle spørgsmål, der bliver udforsket i forskellige former for kunst. Ifølge Carsten, som arrangerer værkstederne, er der derfor en grund til,

at ordet “kirke” er med, og at det ikke blot hedder “kulturværksted”.

Udgangspunktet er det levede liv

Større ændringer i samfundet har løbende forandret de rammer, kirken skal arbejde indenfor. Ud over udfordringer har de også givet muligheder for at opfinde nye måder at forkynde og undervise på. Skolereformen i 2014, der resulterede i længere skoledage, har haft stor indflydelse på undervisning af både konfirmander og juniorkonfirmander. For konfirmander har det betydet, at undervisningen er flyttet til efter skoletiden og i weekender. “Det giver udfordringer til det didaktiske og læringsmæssige, fordi de er trætte, når de kommer her”, fortæller Helle. Derfor har præsterne sat større fokus på at aktivere de unge fysisk såvel

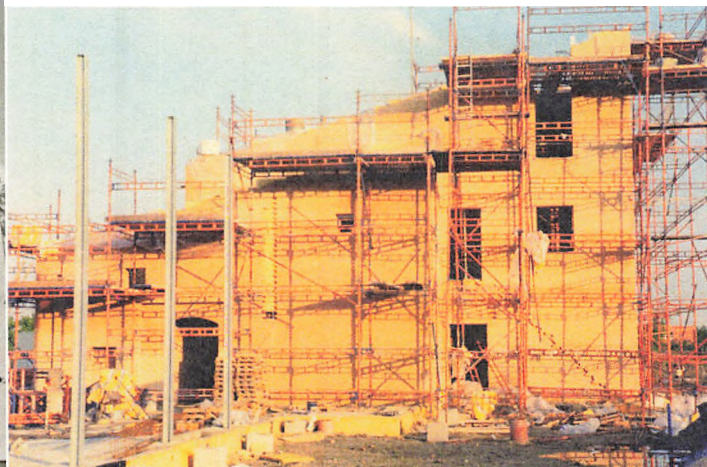
Konfirmander stod for første spadestik. Foto: Arne Mikkelsen, Tornbjerg Kirke.

Byggeudvalget. Fra venstre: Anne Ebsen, Henrik Frederiksen, Carsten Christensen, Arne Mikkelsen, Harald Rasmussen, Jonna Nielsen, Inger Andersen, Johs. Andersen. Foto: Tornbjerg Kirke.

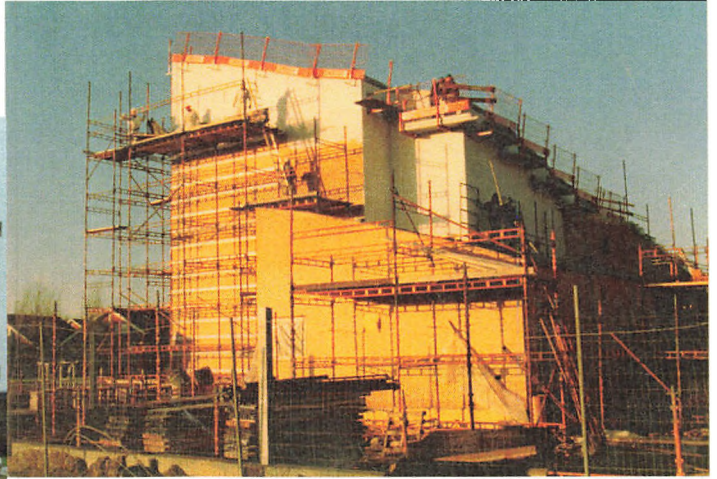

Festlighederne blev afsluttet ved vandrekirken, hvor menighedsrådet var vært med forfriskninger. Foto: Tornbjerg Kirke.

Kirkeklokkerne hejses op i tårnet. Foto: Tornbjerg Kirke.

Kirken males. Foto: Tornbjerg Kirke.

Våbenhuset mures op. Foto: Tornbjerg Kirke.

Døbefonten køres ind på plads. Foto: Tornbjerg Kirke.

Tornbjerg Kirke får tag på. Foto: Tornbjerg Kirke.

Glade sognepræster Carsten Christensen og Helle Anker Bisgaard ved Helles indsættelse i kirken den 5. februar 1995. Foto: Tornbjerg Kirke.

som åndeligt ved at engagere dem i kunstneriske projekter og projektdage i samarbejde med andre præster og kirker i provstiet.

I lighed med andre forstæder rundt i landet har der altid været mange konfirmander i Tornbjerg. Men i de 25 år kirken har eksisteret, er der sket et skift “fra oplæring i den kristne tro til oplevelse i kristendomsundervisningen”, fortæller Carsten. Og Helle tilføjer, at anordningen om konfirmandundervisning fastsætter, at konfirmandundervisningen skal “tage udgangspunkt i konfirmandernes verden”. Præsterne skal kunne sætte sig ind i, hvad der rører sig hos de unge for at kristendom skal få en betydning i deres liv.

Børnekonfirmander

Helle fremhæver også de store forskelle i undervisningen af børnekonfirmander

gennem tiden. For 20 år siden var det et frivilligt tilbud til børn efter skoletiden. “I de første år havde vi nogle hold på 25, og vi løb stærkt”, fortæller Helle. Men tilmeldingerne i tidens løb dalede til så få, at der sommetider ikke var nok til at kunne danne et hold. “Og skolereformen gjorde det endnu sværere” ifølge Helle.

Og dog. Ved en kongelig anordning i 2014 er børnekonfirmandundervisning opstået i en ny form som et obligatorisk tilbud om “understøttende undervisning” for alle børn i 3. klasse. Undervisningen skal ikke være forkyndende, men oplysende. Med tilladelse fra Fyns biskop Tine Lindhardt har Helle og Carsten eksperimenteret med formen. Carsten lagde ud med et projekt om tro, håb og kærlighed, og fortsatte med et forløb om engle – alt sammen er erfaringer og kendte begreber på tværs af trosretninger. Helles undervisning tog udgangspunkt i højtiderne jul, påske og pinse, som er en del af den danske kultur. Begge præster har inddraget kunstnere som medundervisere, og både elever og skoler har taget imod projekterne med begejstring. Begge præsters forløb afsluttedes med en gudstjeneste af forkyndende karakter, hvor børnenes medvirken var frivillig.

“Det er et godt eksempel på, at man skal finde nye løsninger”, siger Carsten, og ifølge Helle gav det mange overvejelser om, hvilket tema man skulle tage fat på, og hvad man skulle putte i det. Og der er helt klart nogle fordele ved den nye model, er præsterne enige om. “Der sker ikke noget ved, at vi ikke bare står og underviser. Nu kommer børnene i kirken og får en oplevelse”, fortæller Carsten. “Man lærer mange flere børn at kende nu, og børnene får en føling med, hvad Folkekirken er, og hvad den står for”.

Kirkerummet bruges aktivt i undervisningen af børnekonfirmander. Foto: Tornbjerg Kirke.

Mangfoldighed og forkyndelse

“Tidligere var det dem, der i forvejen var fortrolige med kirken, der kom. Nu får vi et bredt udsnit, muslimer, ateister og andre. Udfordringen er spændende – at sige det samme på en anden måde. Altså, alle kan snakke om engle – det findes også hos muslimer og jøder. Men hvordan snakker vi så om engle i vores sammenhæng? Man bliver udfordret på sin kristendom og i forhold til, hvordan man sætter ord på tingene”, siger Carsten.

At udvikle nye former for forkyndelse kan være med til at flytte grænser for præsterne såvel som for menigheden. Det mærkede begge præster senest i forbindelse med det nye tiltag, “fordybelsesgudstjenesten”. Her drejer det sig om en aftengudstjeneste, hvor dæmpet

belysning, stille musik og få ord skaber dét rum til refleksion og eftertanke, som mange savner i det hektiske moderne liv. Der er ingen prædiken eller ritual, hvilket giver præsterne frihed til at finde en form og menigheden plads til at fylde den ud med sin egen tankevirksomhed. Begge parter bliver rykket ud af de faste, trygge rammer.

Idéen kom som et ønske fra menighedsrådets gudstjenesteudvalg om en aftengudstjeneste til voksne, og præsterne var positivt indstillet på at prøve det. Men der lå en vanskelig opgave i at finde en form, der var forskellig fra de kendte gudstjenester, uden at give afkald på det kirkelige, og som passede til de to præsters stil og personligheder.

“Den må gerne være meditativ, men ikke meditation som sådan”, forklarer Helle. “Tanken var, at man skabte en form, hvor det meditative kunne komme til udtryk uden at blive et mål i sig selv”. I den korte tid, som fordybelsesgudstjenesterne har eksisteret, har de været meget velbesøgt. I en overraskende grad ifølge Carsten, der undrer sig over deres popularitet, når nu de ligger om aftenen og oven i købet på hverdage. “De må udfylde et rum, som de normale gudstjenester ikke gør”. Som Helle også påpeger, er der andre, der kommer, end dem, der regelmæssigt kommer til højmessen.

“Måske er det en åndelig søgen, som kommer klarere til udtryk i fordybelsesgudstjenesten, end den egentlig gør i den mere intellektuelle lutherske højmesse”, siger hun. Fordybelsesgudstjenesten er mere følelsesbetonet, og aftenstemningen fremelsker et mere roligt sindelag hos mange. På den måde kan denne form for gudstjeneste ses som et spejl af tiden: den enkeltes behov for at være for sig selv sammen med andre, for at holde en pause og være til stede i nuet, og for at være i et rum, der minder os om, at der er noget større end os selv. Fordybelsesgudstjenesterne kan således være med til at bekræfte kirkens relevans i vores tid.

Uanset grunden tror præsterne, at der må være noget, de har grebet rigtigt an på trods af, at de har været lidt “famlende”. “Det har været et ‘eksperimentarium’”, siger Carsten: “Man skal hele tiden vurdere, hvor man selv er i det — men også, hvor man leder folk hen med det. Bagved det hele ligger en stramhed”. Det er nemlig strukturen i gudstjenesten, der skaber plads til, at den enkelte kan fylde den ud med sine egne tanker. Og tankerne

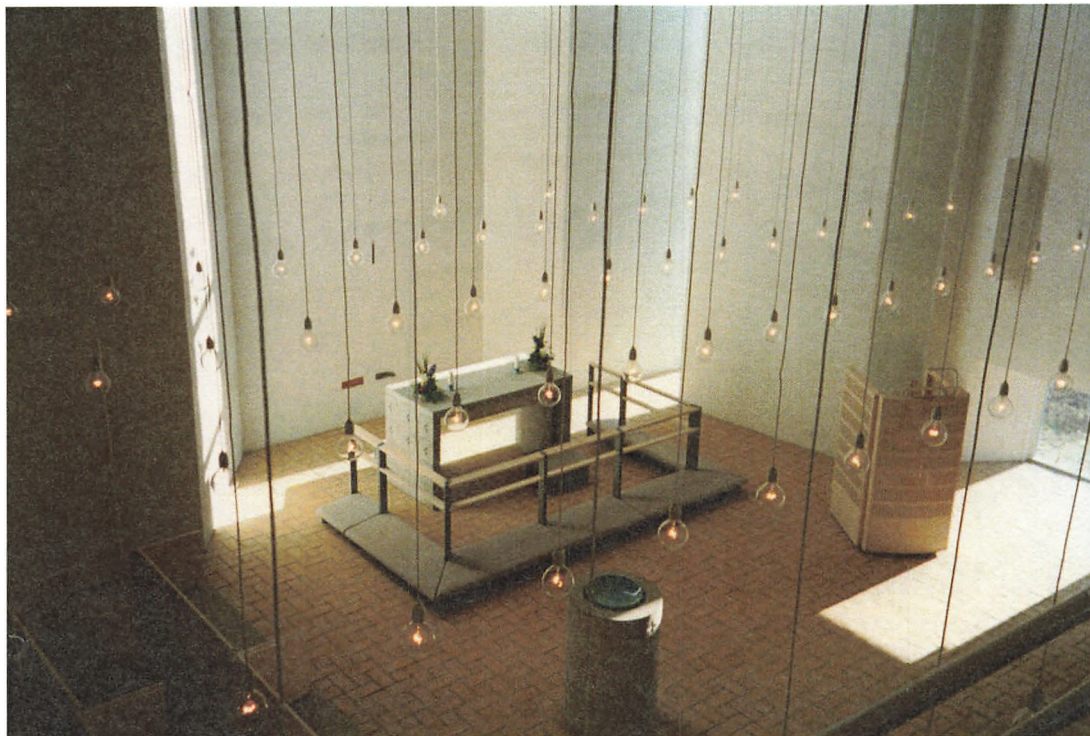
hjælpes på vej af den særlige stemning, som kirkerummet skaber.

Kirkerummet

En kirkegænger har engang beskrevet kirkerummet i Tornbjerg som “et sanserum”. Det kan nok siges om alle kirker, at der er noget for øjnene og ørerne, måske en speciel duft og smagen af den søde nadvervin. Det iøjnefaldende ved kirkerummet i Tornbjerg er blandt andet, at det forener det ophøjede og det jordnære. Orgelet og Tróndur Paturssons altertavle er imponerende store; de fører blikket opad, mens det tunge alter og døbefonten af granit står urokkeligt forankret i menneskehøjde. Mens man lytter til musikken eller præstens ord, kan man fortabe sig i figurerne i altertavlens glas, der træder tydeligere frem, jo længere man kigger, og changerer eftersom lyset i rummet ændrer karakter.

“Med kirkerummet fik vi et gudstjenesterum, der kunne mere og andet end det gamle i vandrekirken. Der er højt til loftet — og det er måske et billede på selve evangeliet, som vi forkynder”, siger Carsten. “Stemningen løfter sig i det rum”, fortæller Helle. “Det støtter os i vores ord og handlinger under gudstjenesten”.

Helle fremhæver også arbejdet med altertavlen som en særlig betydningsfuld opgave i hendes præsteliv. Samarbejdet med Tróndur Patursson begyndte allerede i 1996, da kirkebygningen stod færdig, og den kom op at hænge i 2000. Etableringen af kirkegården i 2006 var også en milepæl, som havde den virkning, at mennesker i sognet begyndte at få et markant tættere forhold til kirken, fortæller Carsten. Siden er kirkesølv, pul-

*Koret med alter, døbefont og prædikestol før opsætningen af Tróndur Paturssons altertaule.
Foto: Lokalhitorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne.*

*Orgel og døbefont.
Foto: Lokalhitorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne.*

*Tróndur Paturssons altertaule.
Foto: Tornbjerg Kirke.*

Juletræsfesten, der holdes mellem jul og nytår, er ved at udvikle sig til en ny tradition for børn og familier i sognet. Foto: Tornbjerg Kirke.

pituret og alterdugen kommet til, og senest er et af træerne på kirkegården blevet besmykket med lys, der tændes i vinterhalvåret.

Noget, der er blevet fremhævet ved det arkitektforslag, som byggeudvalget i sin tid valgte som vinder, var, at det opnåede “en balance mellem det sakrale og det sociale”, mellem det hellige og det menneskelige fællesskab. Det mærkes både i selve kirkerummet og i hele bygningens struktur, hvor sognelokalerne, kontorerne, køkkenet og korværelset – de rum, hvor mennesker mødes til samtaler og aktiviteter – ligger i samme bygning som kirkerummet og i tæt forbindelse dertil.

Ikke noget med ”vi plejer at ...”

Ifølge Carsten er balancen mellem det sakrale og det sociale på en måde blevet til en opblødning af de to over årene. Hvor man eksempelvis for år tilbage

formelt skulle søge biskoppens tilladelse til at bruge kirkerummet til koncerter, er det slet ikke usædvanligt nu at opleve musik, foredrag og andre arrangementer i kirkerummet. Dog er der stadig noget helt enestående over gudstjenesten. “Man har et gudstjenesterum, der forvandler, og alt får en anden karakter. Nu skaber vi en ramme. Nu er vi her. Klokken ringer, nu er det nu”, siger Carsten.

De udfordringer, som præsterne mødte for 25 år siden, eksisterer i en vis grad endnu. Tornbjerg er et sogn, hvor det stadig ikke er helt så naturligt for folk at komme i kirke som i aktivitetshuset i Holluf Pile, fortæller præsterne. Det betyder, at man aldrig har stået stille i forhold til de traditioner, der er blevet til, men at der i stedet udvikles og fornyes.

Det ses for eksempel i kirkens relationer til børn og familier. Et tilbud som fastelavnsfesten går helt tilbage til vandrekirkens tid, og man har en lang tradition for familiegudstjenester i børnehøjde, især omkring julen. Men nu har familie-

gudstjenesten med efterfølgende spising – og med deltagelse af den elskede Kirke-
mus – fundet en rytme og form, der gør,
at rigtig mange børn og familier troligt
kommer i kirke en hverdagsaften den før-
ste uge i måneden.

Senest er traditionerne blevet udbygget
med en juletræsfest mellem jul og nytår,
hvor der danses omkring træet som i
gamle dage og sluttet af med godteposer
fra julemanden og spising af pizza. Der-
udover er samarbejdet med kulturmed-
arbejderen Tine Skau blevet bevidst prio-
riteret af præsterne og menighedsrådet.
Tine har været en drivkraft i kirkens ind-
sats for at skabe relationer med skolerne,
børnehaverne, familierne og de hundrede-
vis af børn, der kommer i kirken og ople-
ver fortællinger fra Biblen gennem ord og
musik.

Alt dette er med til at nedbryde de barrie-
rer til kirken, der “måske skyldes nogle
gamle billeder af hvad kirke er, nogle
forestillinger, der holder nogle fra at
komme”, ifølge Helle. Og den stadige ud-
vikling er bevis på, at det selv efter 25 år
er sjældent, at man i Tornbjerg Kirke
siger “vi plejer at ...” fortæller Carsten.

Tema med variationer

At være præst i et forstadsogn har været
meningsfyldt og har budt på særlige
muligheder siger Carsten og Helle, der
smilende omtaler sig selv som
“lokomotiver”, der driver det åndelige liv
frem. Men det, at de har været præster
her i så mange år, tyder på, at de befinder
sig godt. “Det at være præst er fra det ene
 sogn til det andet ‘tema med variation’,
men evangeliet er jo det samme”, siger
Carsten.

Jubilæet blev fejret med en festgudstjeneste og efterfølgende sammenkomst. Her holder præsterne Carsten Christensen (th.) og Helle Anker Bisgaard (tv.) tale om kirkens liv i løbet af de 25 år. Foto: Lennart Maagaard.

Jubilæet blev fejret med en festgudstjeneste og efterfølgende sammenkomst. Her holder biskop over Fyens Stift, Tine Lindhardt, tale om kirkens rolle i et forstadssogn. Foto: Lennart Maagaard.

“Det har givet nogle privilegier til at tænke kirke på anderledes måder”, fortæller Helle. “Det er en gave, at jeg er havnet her. Vi har fået mulighed for at skabe traditioner fra bunden. Jeg synes faktisk, at der altid har været en friskhed i Tornbjerg Kirke”, siger Helle. “Og det har været rart. Det betyder også noget for mig at få lov til at arbejde i så smukke rammer”.

“Præst er man først og fremmest for mennesker af alle typer. Der er en stor værdi i det personlige møde med mennesker. Vi får lov til at være præst og

medmenneske med mennesker i deres store øjeblikke – såvel de gode som de onde. Det er stort. Derudover har vi haft et rigtig godt kollegaskab gennem mange år”, tilføjer Carsten.

Begge præster er enige i, at når man har bygget noget op, kommer man til at holde meget af det. Fremad håber de først og fremmest, at kirken fortsat vil blive taget i brug af beboerne i Tornbjerg. Og når der ad åre kommer nye præster til, vil der være en historie, som der kan bygges videre på. En ting er dog sikker ifølge Carsten: “Kirken er til for noget. Og det den er til for, vil der altid være brug for”.

I 2017 fik arkivet sin egen støtteforening.

Støtteforeningen er sat i verden for at støtte driften af lokalarkivet, det kan være til nyt IT-udstyr, materialer eller som i 2019 med økonomisk hjælp til teleslyngeanlæg i arkivet. Støtteforeningens bestyrelse har lagt et kæmpe arbejde i at kontakte annoncører, så det har været muligt at udgive dette årsskrift.

Som medlem af Støtteforeningen for Fraugde og Omegns Lokalhistoriske Arkiv får du:

- Gratis adgang til støtteforeningens arrangementer
- Lokalarkivets årsskrift, *Kilden*

Støtteforeningen er 100% afhængig af medlemmernes interesse i lokalhistorien og viljen til at bevare den.

Et medlemskab koster kun 60 kr pr. person for et helt år.

Du kan melde dig ind allerede i dag - og vi vil så gerne have flere medlemmer

MobilePay: 177302

Bankoverførsel: 5387 0246620

HUSK: at skrive navn og e-mailadresse på overførslen.

Mange lokalhistoriske hilsener

Støtteforeningen for Fraugde og Omegns Lokalhistoriske Arkiv

Kontakt: fraugdesfla@gmail.com

FRAUGDE ALLERUP DAVINDE
EN DEL AF FOLKEKIRKEN

I kirkerne fejrer vi gudstjenester og sætter rammerne om mærkedagene i vores liv - dåb, konfirmation, bryllup og begravelse. Men Fraugde og Allerup kirker tilbyder derudover en bred vifte af aktiviteter for store og små.

- Babysalmesang
- Ro til tro
- Foredrag og koncerter
- Fyraftensgudstjenester
- Strikkeklub
- Børneklubben KingoKlub
- Filmklub
- Morgensang
- KingoKor for alle der elsker at synge
- Minikonfirmandundervisning for 3. klasse
- Sommerøde i Allerup præstegårdshave

Du er altid velkommen til at kontakte dit lokale menighedsråd.

Fraugde: Formand for Fraugde menighedsråd, Thyge Torjusen:
torjusen@youmail.dk

Allerup: Formand for Allerup menighedsråd, Erik Toftegaard:
eriktoftegaard@mail.dk

Davinde: Formand for Davinde menighedsråd, Ole Thestrup Hansen:
oleth14@gmail.com

HUSK: Du er altid velkommen til at kontakte en præst, hvis du har brug for en snak. Intet er for voldsomt, intet er for småt.

Baker Boys

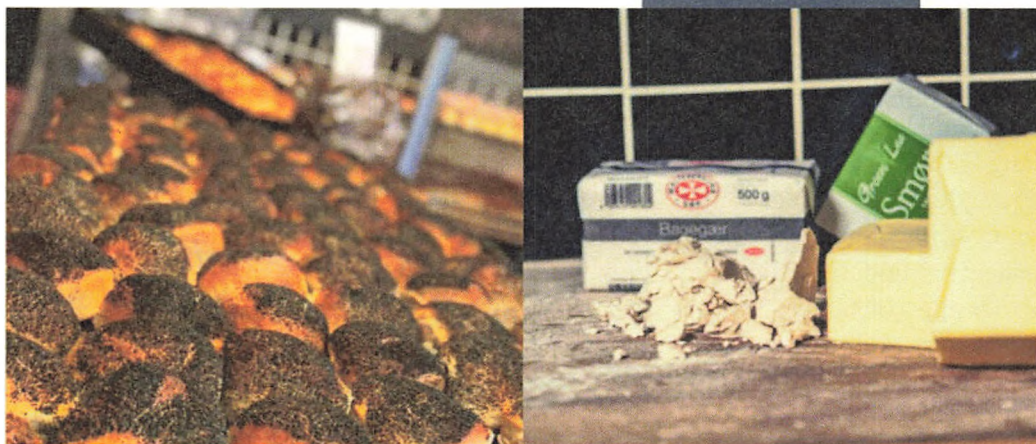
Tornbjerg butikstorv | Højby, Superbrugsen

Baker Boys er lille moderne bageri, som i over to år har holdt til i Tornbjerg. De har fokus på produkter af høj kvalitet kombineret med en fin pris, men det er ikke alt. Når man træder ind af døren, får man fornemmelsen af hjemmebag og hyggelige stunder.

De har et lille sortiment, hvor der løbende bliver skiftet ud. Der bliver udelukkende brugt smør og bagt i herdown, hvilket giver lidt ekstra til brødet. Deres mål er at give hverdagen et lille løft. Gennem deres passion og fællesskab, håber de at kunne bidrage til dette.

Baker Boys startede med en butik i Tornbjerg og åbnede i starten af oktober en hyggelig butik mere i Superbrugsen, Højby.

Kamilla fortæller, "Vi vil gerne give folk lidt ekstra. Derfor skal produkterne ikke alene være i fokus, men når man går derfra, skal det være med en fagkyndig vejledning og god oplevelse."

Kurt Jespersens erindringer om barndommen i Fraugde under besættelsen 1940-45

af Jonas Juul

Fraugde by anno 1940

Fraugde by ligner jo slet ikke sig selv fra dengang. Dengang kom man igennem hovedvejen, det var den vi kaldte Ørbækvejen, som gik igennem Over Holluf, ned forbi Fraugde Kirke og så videre op til Birkum. Lige over for Fraugde Kirke, der havde vi det vi kaldte "Ovenom". Det var vejen der gik omme forbi plovfabrikken og endte omme ved brugsen. Og så var der "Nedenom", som var vejen hvor man kørte lige lidt ned af bakken fra kirken af og så gik til venstre og op forbi sportspladsen og så til venstre om, og så ender omme ved brugsen. Altså begge vejene støder på hinanden henne ved skolen og så lige det lille stykke henne til brugsen. Begge de to veje ligger der faktisk endnu.

Af særlige bygninger møder vi først kirken og kører vi så af "Ovenom", kommer Sigurd Steffensens gård og lidt længere henne, på højre hånd, Fraugde plovfabrik. Der var ikke noget på venstre hånd. Der kunne vi kigge lige op på Kingosvang, som nu er væk. Jeg tror motorvejen blev anlagt lige der hvor Kingosvang lå. Lidt længere henne den helt nye Fraugde Centralskole, der var blevet bygget over for forsamlingshuset. Den var bygget sammen med den lille gamle skole, der allerede lå der. Den bygning ligger der også endnu. Og så lige lidt skråt op til venstre, oppe på hjørnet dér ved krogene, ovre ved Kærbyvejen, der lå brugsen og lidt længere henne mod krogen ud af til venstre, der lå en slagterforretning. Brugsen ligger det samme sted,

Artiklen bygger på samtaler med Kurt Jespersen i sommeren og efteråret 2019, baseret på hans fremragende foredrag i anledning af udgivelsen af Kilden 2018.

Tak til Turi Juul-Lassen for hjælpen med transskriberingen og Kurt for hans fantastiske historier.

nu som dengang, på hjørnet. Den er bare udvidet kolossalt bagud, den er blevet rigtig stor og ligesådan med forsamlingshuset, det er også voldsomt udvidet siden dengang.

Den anden vej rundt, var alle fabrikshusene. Der lå fem næsten ens huse. 2-families og 3-families var der et par stykker af.

Af særlige store bygninger der lå "Nedenom", der var "Kasernen", som man kaldte den. Den husede, ugifte elever og svende på plovfabrikken, som så kunne komme op og spise deres varme mad ved Bengtson Cafeteria. Det var et spisepensionat, hvor de også kunne få madpakker med og fru Bengtson havde godt styr på alle de drenge. Så lå der to store villaer. Den første var fabriksejer Jakobsens, Plovlund, hvor der gik en vej op, der forbandt de to veje. Plovlund var Jakobsens store private villa, som ligger der endnu. Den anden, som lå ved siden af, var en stor rødstensvilla i to etager, som var Sigurd Steffensens ejendom dengang. Den havde også en bagindgang, en lille markvej, og så var der hovedindgangen nede fra "Nedenom". Senere blev

Fraugde set fra øst 1956. Fraugde kirke ses øverst til venstre med præstegården til højre langs Ørbækvej. Overfor kirken løber "Ovenom" til højre og "Nedenom" til venstre. Som det ses løber vejen ind i hinanden nederst til højre i billedet. Foto: Sylvest Jensen Luftfoto, Danmark set fra luften.

den opkøbt af en læge, tror jeg nok det var, den ligger der også endnu.

Fraugdegård, som også var en af de store ejendomme, havde en del huse liggende på "Nedenom". Der lå en to-tre huse, der hørte til Fraugdegård, blandt andet det de i dag kalder Bananhuset, som også var Fraugdegårds hus til deres arbejdere. En anden bygning, vi havde der lige neden for kirken, ud til Ørbækvej, når vi var kommet rundt om kirken, så det første hus dér, der boede en frisør. Ja han var faktisk barber, frisør og skomager. Det var også busstoppested for indlevering af pakker, samt aviser til omdeling, så avisomdelerne skulle hente dem der. Det var et ret livligt sted, ikke at forstå sådan at der var nogen der sad og drak meget, men der kom mange mennesker der lige

skulle snakke med frisøren og lige klippes eller barberes. Jeg mener, at Jakobsen, han kom der to gange om dagen og blev barberet. Den ene gang, den vej og den anden gang om eftermiddagen, der skulle de skrabe det den anden vej, så han blev tæt barberet.

9. april 1940

Vi boede i 1939 i den gamle præstegård. Den ligger med gavlen ud til vejen der går op forbi Plovlund, det var et stråttækt bindingsværkshus, der stadig ligger der. Men i den ende, der vendte hen mod anlægget, havde min far så købt en hjørnegrund af en, jeg mener hed Søren Andersen, som havde ejendommen med lidt jord til. I 1939 var min far i fuld gang med at lave

Huset på A. Jakobsens Vænge 11 . Privateje.

kælder og i 1940 var de i gang med at bygge op, til det nye hus, som vi flyttede ind i samme år. Det var murermester Stær fra Birkum, der stod for murerarbejdet og min fasters mand Rasmus fra Davinde stod for tømrerarbejdet. Han var kendt som *Rasmus Tømrer*.

9. april 1940 om eftermiddagen var de kommet så langt, at de var på gavlen og byggede det første stillads på gavlen. Det var sådan en 3½-4 meter oppe. Vi havde godt hørt, at der var invasion, at tyskerne var gået ind, men først sidst på eftermiddagen, der kom flyene i en linje, via Tornbjerg op bag de store træer der var på alleen op til Sigurd Steffensens gård og træerne ved anlægget. Tre fly i spidsform, i skyform, og vi var jo ikke vant til at se fly dengang, så det var noget at de der store brummende kasser, med to motorer, kom drønende deroppe. Men da den tredje bølge af fly kom, der tror jeg nok Stær syntes det var for tæt på, for han gik ned

af stilladset og så tog han hjem! I og med at han var kommet op på stilladset og flyene i hvert fald ikke var over 200 meter oppe, så syntes han jo de var kommet voldsomt tæt på. Det ville han ikke være med til.

Det var sidst i efteråret 1940 at vi så flyttede ind, det var sammen med Karl Jensen - Karl Lager, som han hed dengang - som byggede samtidig.

Livet under krigen

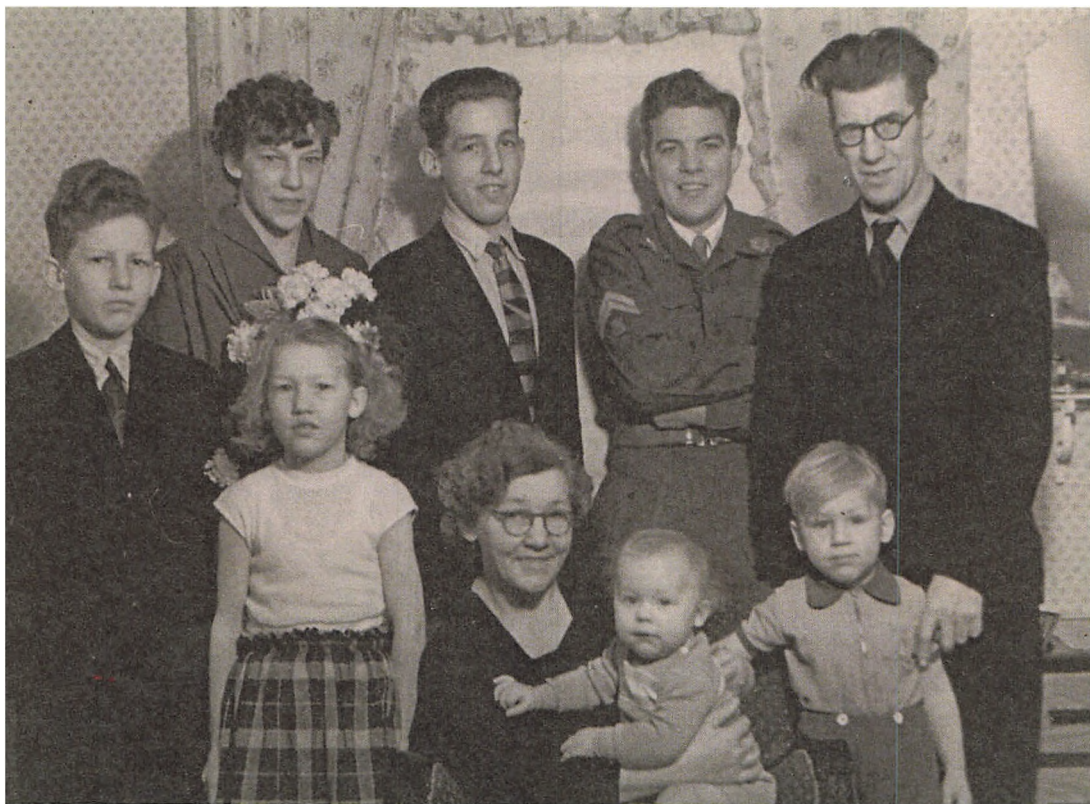
Ellers så vi faktisk ikke så meget til soldaterne i starten af krigen. Vi var tilpas langt fra Odense, hvor de mere var. Vi mærkede dem jo senere, for vi kunne høre dem, når de kom gående på Ørbækvej. De kom marcherende, hvor de trampede igennem, så vi virkelig kunne høre det, og så sang de.

Vi så jo engang imellem, fly der kom indover, meget højt oppe, vi kunne se, de trak de hvide striber. Det var de engelske eller amerikanske fly, der kom ind over enten fra Tyskland og hjem eller på vej til Tyskland, hvor de skulle ned og "lægge æg", altså kaste med bomber.

Mørklægning var en ting der hurtigt blev indført. Jeg husker engang, hvor jeg, min storesøster - som er to år ældre end mig - og så min lillebror - fire år yngre end mig, vi var alene hjemme en aften. Vores forældre var dog ikke gået langt væk. Men der skete det, at pludselig blev der banket på døren og vi røg jo så ud og åbnede og så stod der to tyske soldater. De sagde noget med "verdunkel, verdunkel", eller noget i den stil, men det forstod vi jo ikke rigtigt, så vi skulle med ud og kigge. Så

var det fordi der var en lille smal stribe lys i den ene side af vinduet og intet lys måtte jo komme ud, så de gik rundt og kiggede efter, om det var ordentligt. Vi valgte så, at slukke alt lyset og så gik vi i seng. Det var faktisk et af de få tilfælde, hvor vi var tæt på dem og vores første direkte møde med tyske soldater.

Min mor gik også ud og arbejdede og vi var oppe i Killerup, på den anden siden af Over Holluf, hvor vi skulle tynde cikorie-rødder ud. Cikorierødder blev jo brugt til at snitte i små stykker og så blive tørret og malet til kaffe. Men de roer lå sådan i rækkerne, så de endte nede ved en skov i Killerup, der var jo en skov der, men den var indhegnet totalt og der var fuldstændig dækket med tyske soldater. De havde formentlig et ammunitionslager og mere

Kurt Jensen i soldateruniform med sine søskende, forældre og nevø i 1954 eller 1955. Privat-eje.

derude, så der var vagt på. De havde sik-
kert en kæmpe afdeling liggende der i
skoven. Så vi blev afvist hvis vi kom for
tæt på hegnet og stod og kiggede ind.

Rationeringsmærkerne påvirkede også
livet voldsomt meget. Pludselig, fra at
kunne købe frit i forretningerne, som nu
pengene rakte til, det stoppede brat op.
Det nyttede jo ikke noget, at man havde
penge nok, hvis man ikke havde mærker,
kunne man ikke købe noget. Det var lige
meget, hvor man kom, så sku' der bruges
mærker: bageren, købmanden, slagteren,
mejeriudsalg. Og kaffe forsvandt faktisk
helt - altså den rigtige kaffe. Der var to
slags erstatningskaffe: Rich's og Dan-
mark. Det var to fine kaffer. De var jo og-
så fine at have, for der var samlerbilleder
med, så vi havde jo et album og så samle-
de vi jo på Rich's mærker/billeder og
Danmarks billeder. Så det var jo med at få
fat i dem, jeg ved dog ikke, om jeg nåede
at få samlet dem allesammen sammen.
Jeg har dem ikke mere.

Kornet blev høstet med selvbinder og der-
efter blev det stakket op, og så blev der
revet med hesterive. Når de så fik det kørt
hjem sammen med det løse, så rev de
marken to gange mere, på den ene led og
den anden led, og så kørte de også det
hjem. Når det var gjort kunne vi få lov at
samle de afknækkede aks op, for det var
hvad der blev tilbage. Især i rugmarken
samlede vi aks op. Når vi så kom hjem
med dem, så skulle vi have agrene væk, så
vi havde kernerne tilbage. Kernerne put-
tede de ind i ovnen og brankede og så
blev de malet til kaffe. Vi gik også meget
op i hyben. Det var ikke de store runde,
men de lange. De blev plukket, så vi kun-
ne sælge dem til Killeruptørrerierne. Der
var et nede i Fraugde, som ligger der end-
nu, lige på den anden side af motorvejen.

Og så var der et i Killerup. Der blev lavet
te af det, når det var brændt.

Det nedskudte Fly

Der var en luftkamp, vi stod og så. Det var
jagerne, der var i kamp - tysk mod en-
gelsk - og dér blev der skudt et fly ned.
Det faldt så ned i Killerup, med det resul-
tat at et af hjulene rev sig løs fra flyet og
så hoppede det derudaf. Der var et par
kammerater, som vi var sammen med,
der var et par år ældre. Det var Poul
Skjøth, Hans Poulsen og den sidste mener
jeg hed Egon, som boede oppe i Over
Holluf. De tre knægte, de havde fundet
hjulet og så havde de også fundet ud af at
få det demonteret, sådan at de kunne få
slangen ud og fået skåret strimler ud til
gummibøsser. Den slags kneb det også
med at få. Inde på plovfabrikken, ude bag
ved ned mod Fraugdegård, der lå der en
hulens masse af de der lokkebrækker. Det
var sådan nogle små jernklumper, de var
vel omkring en kubikcentimeter. De var
jo djævlens gode af skyde med. Så det
blev faktisk et frygteligt våben at gå med.
Jeg kan huske, at det var Egon, han skød
og kuglen ramte hans tommelfinger, det
gjorde voldsomt ondt.

En anden ting, med det fly vi havde set
blive ramt og falde brændende ned. Det
inspirerede nogen af de gutter, der var et
par år ældre end mig. For de legede med
papirflyvere og så skulle det jo også falde
brændende ned. Så de tændte lige ild i
halen af et og sendte det afsted. Det resul-
terede jo så i en ildebrand nede i Fraugde.
Det var Veronikas hus, et stråttækt hus,
der hvor de nu har sportshuset. Det
brændte så, dér midt under krigen, det
stod ikke til at redde. Som vi siger, der

faldt et brændende fly ned på det. Men hun fik dog bygget et nyt.

Skole

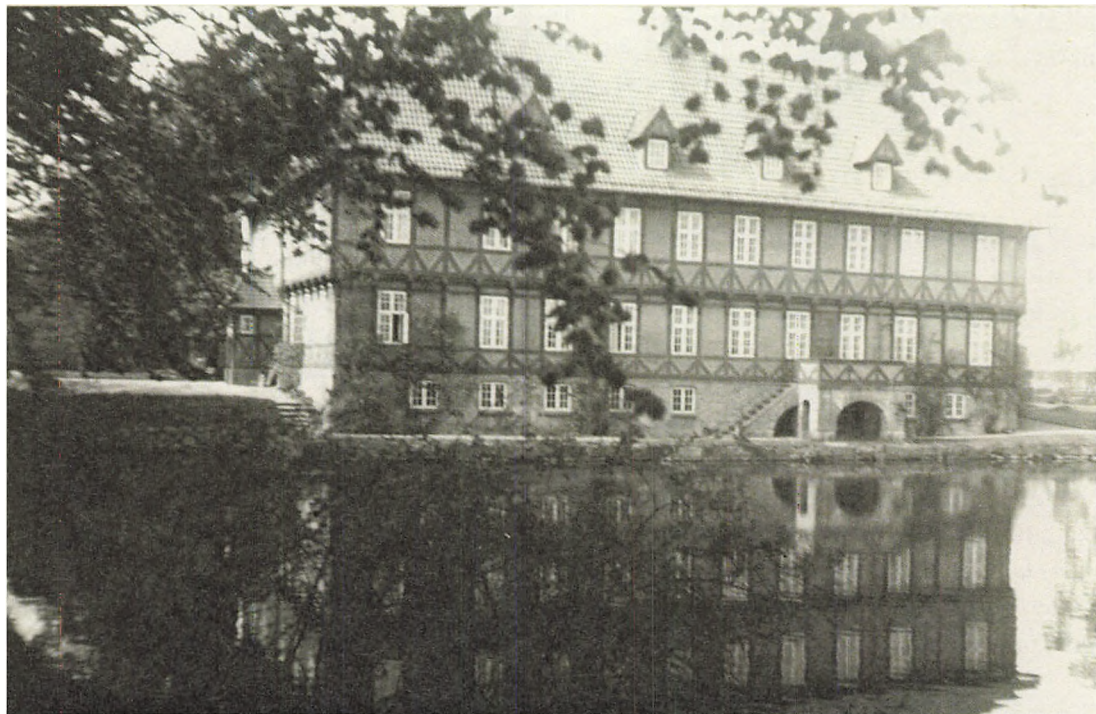
I april 1941 kom jeg jo i skole. Nogle af os fra Fraugde gik til Over Holluf, og nogle gik til Fraugde Kærby. Der var flere skoler: en i Over Holluf, en i Fraugde Kærby, det var den, der lå lige inden man kommer til den store ringvej, der kører ud til motorvejen derude. Og så var der også en i Birkum og den gamle skole i Fraugde, Jeg kom i 1. Klasse i Over Holluf, det var ved en lærerinde. Anden og tredje klasse, der var vi to klassetrin sammen og det var med gamle Sørensen med den lille kæp,

som han gik og slog lidt med, så vi var i ro. Det var rigtig gammeldags skolemøbler med to bænke og et skråt bord. Da vi så skulle i 5. klasse, så var det på Fraugde Centralskole.

På vej til skole skulle vi altid lige ind til Frede Bager, for i baglokalet havde han et lille rum, hvor der stod en trækbøtte, og der havde han afskæringer fra brunsvigerne, som kunne være lange og dem havde vi jo frit lejde til, vi kunne bare gå ind og hente dem. Så vi tog en håndfuld. Eller også så var der brød eller mange andre ting. Det, der var spiseligt, det røg med. Det var dog ikke altid der var noget, da der somme tider havde der været nogen før os!

Over Holluf skole: Elever samlet til fotografiering foran skolen i 1943. Kurt Jespersen sidder som nummer et på første række til højre. Lærer S.P. Sørensen står yderst til venstre. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne.

Fraugdegård set fra nordsiden mod voldgraven, 1944. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne.

Dengang havde biler, bus, lastvogne, taxi eller hvad det var, kakkellovn på. De kørte vist nok på bøgebrænde, som skulle være lidt vådt, så gav det lidt mere gas. Hans Jørgensen og Søn havde dengang en stor sættelastvogn og når den kom tøffende og skulle op af bakken ved kirken, så var den helt nede i slæbegear. Det benyttede vi knejtede os af. Vi kunne så lige hoppe op bagpå og sidde. Så vidste han, at vi var der. Så ved skolen satte han farten ned, så vi kunne hoppe af igen.

Men han havde så lavet en aftale med smeden omme ved gadekæret og der kom min farfar meget. Så en morgen, hvor vi var oppe og køre med, så kørte han forbi skolen med fart på og stoppede i stedet ved smeden. Her stod min farfar og smeden parat til at tage os op fra vognen og så kom chaufføren også. Så fik vi en reprimande, de havde lavet en aftale, vi skulle ikke have tæsk, men vi skulle vide, at det

gjorde vi aldrig mere. Og så var det også heldigt, at det var min farfar der stod der. Han lovede ikke at sige noget til min far og mor. Så, vi kørte aldrig med lastbil mere, i hvert fald ikke bagpå.

Efterhånden kom vi så fra Over Holluf skole og ned på Centralskolen. En dreng, som var flyttet med fra skolen i Over Holluf til Centralskolen og som var lidt en drabant, havde ødelagt noget af mit tøj og det blev min mor jo altså meget vred over, for tøj det var ikke noget man bare fik. Så hun gik ned til lærer Fallenkamp og det resulterede i at Fallenkamp der havde noget tøj hængende fra sin egen dreng gav mig noget tøj derfra. På Centralskolen fik vi jo lige pludselig mange andre fag: gymnastik, fysik og mange andre ting. Men de to sidste år, der rejste min familie og jeg til Langeskov og jeg gik så i skole dér.

Avidrengen og baronen på Fraugdegård

For at få varm mad, var vi nødt til at have brænde, for vi havde jo ikke el. Vi havde et komfur, hvor der skulle fyres i og vi skulle have træ til at fyre med. Jeg tror nok at det var min mor, der havde snakket med baronen oppe på Fraugdegård. Vi fik så en samletilladelse, som mange andre fik. Skoven var dog rensed for alle pinde, små kæppe og det hele. Men det var rart at komme efter et stormvejr, så var der måske brækket nogle store grene af, så kunne vi godt finde noget. Men den vej, der lå i skoven fra Fraugdegård og igennem skoven ud på den anden side, den blev jo kørt igennem hver morgen og hver aften af to eller tre, der arbejdede på gården, som boede ude bag ved. Og hvis de så en stor gren ligge, så var de jo af cyklen, samlede den op og brækkede den i stykker, så der lå en tre-fire-fem pinde, pænt pakket sammen med den tykke ende ud mod vejen. Så måtte vi ikke røre det, for så var det samlet op. Så skulle vi bare lade det ligge.

Vi gik altså efterhånden og kunne faktisk ikke finde brænde. Så var der en dag, på vejen hjem, hvor vi gik ad voldgraven og om til alleen og så ned af alleen og derinde mellem voldgraven og græsplænerne, der lå der, i parken på begge sider af hovedindgangen, nogle små skovarealer eller træarealer og der lå der virkelig meget træ - hele vindfælder, det var nogle ordentlige krabater. Så sagde jeg til min mor: "Vi kan da gå derind og samle op". "Nej, er du tovlige? Det må vi ikke!" svarede hun. Så sagde jeg: "Så ka' vi da få lov", "nej, det ska' vi ikke". "Vi kunne jo høre baronen om ..", "Nej!" Så, dér skulle vi altså ikke ind.

Men jeg gik med aviser, det var Fyens Stiftidendes aftenblad eller eftermiddagsblad. Så der skulle jeg jo også op på Fraugdegårds hovedbygning med en avis. Den skulle egentlig bare i postkassen, men det dér sad jo i hovedet på mig endnu. Så jeg gik op og ringede på. Så kom stuepigen ud, kiggede ned på mig og ville høre hvad jeg ville. "Jeg vil gerne tale med baronen", hvortil hun svarede "Jamen, baronen vil slet ikke tale med dig!" Men så lød det indefra: "Hvad vil baronen ikke?" og så kom baronen ud på trappen og kiggede ned på mig - jeg stod jo et trin nede.

Baronen spurgte mig så "Hvad er der? Hvad vil du tale med mig om?", "Jo, det er sådan, vi samler brænde inde i skoven, og der er altså faktisk ikke mere. Og så har jeg set, der ligger så meget træ, når vi går forbi - af træ, der ligger i det små - ved voldgraven". "Nå og det kunne du godt tænke at få fat i?" sagde baronen. "Du kan sige til din mor og far, at det er jeres træ det hele, der ligger der. Og hvis din far vil låne en sav, så kan han låne det, så han kan save de store træer op. Og så kan han låne heste og vogn og køre det hjem på".

Jeg gik så hjem. Vi skulle jo så i skoven næste dag og samle træ, hvis der var noget. Min bror, som var fire år yngre end mig, og jeg slæbte vognen. Jeg havde indviet ham i det, så i stedet for at gå rundt til højre, så gik vi bare over. Og min mor, der gik nogle skridt bagved, hun begyndte jo at råbe efter os.

"Jamen, jeg skal ind og samle brænde", "Nej, du skal bare komme med tilbage", råbte hun. "Det må vi ikke for baronen".

Konfirmanden Kurt i april 1948. Privateje.

Men baronen havde stået bag et træ og havde set os. "Hvad må I ikke for baronen?" sagde han så. "Jeg har lovet din søn, at det træ, der ligger der, det er jeres og ikke andre end jeres. Og det kan I bare komme og hente, det hele, og din mand kan bare få lov at skære det i stykker med vores sav".

Min mor blev fuldstændig paf. Så vi fik træ med hjem, faktisk træ til to vintre. Det var fantastisk.

En anden oplevelse var, da jeg gik med aviser, det var om efteråret, hvor de kørte sukkerroer ud. Så havde Marinus, der boede i Bananhuset, tættest op ved kirken, lavet en aftale med de elever der kørte sukkerroer ud. De blev kørt ud med hest og hvis så man ville smide et par sukkerroer af i en stor syrenhæk, så kunne han jo bruge dem. Sukkerroer kunne jo bruges til mange ting, bl.a. kunne de bruges til at koge sammen med rødbeder, så havde man ikke brug for sukker. Endvidere blev sukkerroerne røde og så kun-

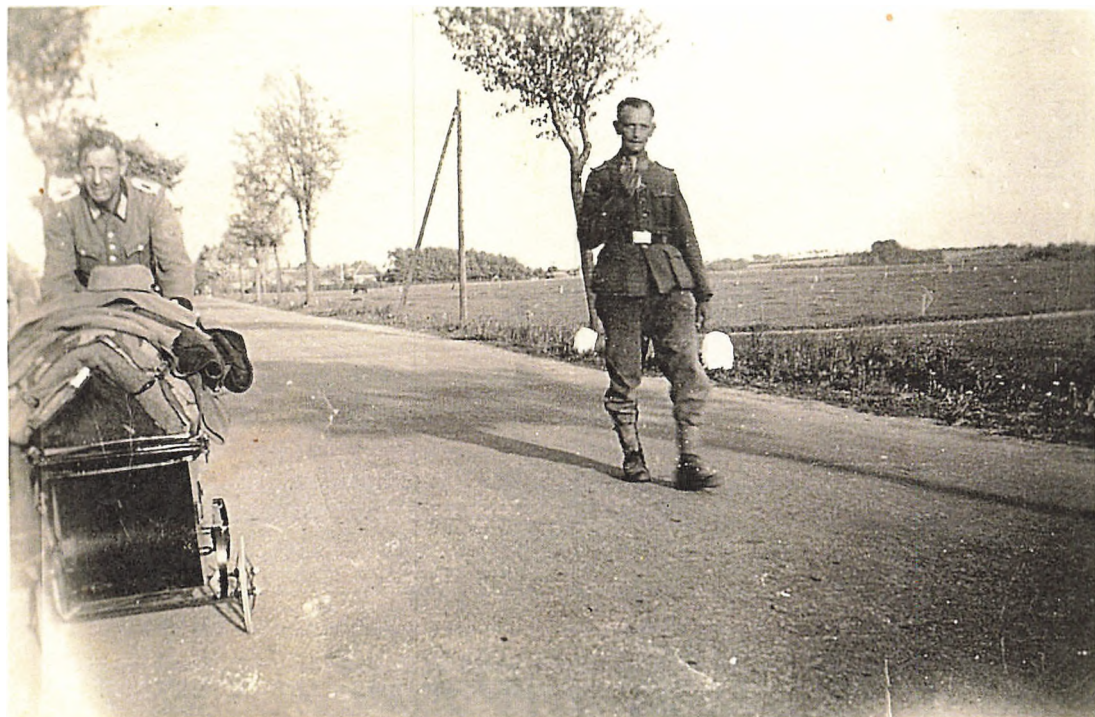
ne man også spise dem. Men jeg havde jo opdaget de sukkerroer, der blev smidt af. Så jeg tog dem og bar dem helt hen i den anden ende af hækken og gemte dem. Da jeg så var færdig med at gå med aviser, så samlede jeg dem op og tog dem i tasken og tog dem med hjem. Der var ingen, der fik at vide, hvor jeg havde fået dem fra. Vi måtte jo ikke stjæle. Jeg sagde bare til mine forældre "jeg har fundet to sukkerroer". Næste dag 'fandt' jeg så to til og så havde jeg nok.

De andre kunne jo ikke lave ballade over det. Sukkerroerne måtte jo ikke blive smidt af. Dengang lå de ikke ved vejen, som de gjorde det sidste stykke tid her. Senere, da bønderne avlede sukkerroer her, da lå de oppe ved vejen, så lastbilerne bare kunne køre hen og øse dem på. Det gjorde de ikke dengang, da lå de jo helt ude i marken.

Tørv

En anden ting, der også var med brændsel - foruden træ. Det var, at min far startede op med tørv ved Davinde. Altså når man kører fra Davinde mod Langeskov - der kommer vi ud et sted, hvor vi dykker ned i sådan et lille hul - en lille kilometers penge ud ad og så over en lille bæk. Til højre dér var mosen, hvor vi havde den ene af de tørvegrave, hvor vi lagde tørv. I dag er det groet fuldstændig til. Det har været i 1941 eller 1942.

Tørvene blev æltet og lagt ud i sådan en form, hvor der var skillerum, sådan at, når vi havde fyldt en form, så øste vi nogle af og fyldte den igen, og sådan blev vi ved. Så lå tørv og tørrede en fire til seks dage, alt efter hvad vejret var. Så kom vi over og stavlede den op i små py-

Tyske soldater på vej fra Fraugde mod Over Holluf i befrielsesdagene 1945. Fraugde præstegård kan skimtes mellem soldaterne. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne.

ramider, startende med en rund ring og så op i en spids. Så kunne de ligge og tørre og så blev de kørt hjem, så vi kunne fyre med dem.

Senere, så var vi i Allerup og lægge tørv, hvor - i hvert fald ét år - vi pumpede hele tørvegraven tom for vand. Det vil sige at, når der ikke var mere vand i det hul, så var overfladen af tørvegraven sunket ca. 1½ meter. Der var vi så helt nede i bunden og grave tørv. Men så en dag, jeg var med, der i Allerup, der havde jeg det rigtig skidt, ondt i maven. Så blev jeg sendt hjem. Jeg kunne bare gå fra mosen og over til Allerup by, og så videre ned til Hole Kilde og så gå hjem. Men næste dag måtte de have mig til lægen. Jeg blev indlagt på sygehuset og fik at vide, at jeg havde blindtarmsbetændelse. Det var det, jeg lige var blevet sendt til at gå hjem

med. Men der skete jo så ikke andet, end at vi fik nogle varme omslag. Så faldt den i sig selv igen, så jeg har den endnu.

Vinter

Vintrene dengang var meget hårde. Der var i hvert fald to meget, meget strenge vintre. Jeg mener det var dem i hhv. 1942/1943 og 1943/1944. Til snerydning, der var der dels fabrikkens folk, som blev smidt ud til snerydning med det samme, samt landmændene, der kom med tre heste. Så var der vores træplov, som vi skubbede sneen ud fra vejen med. Det var faktisk to træsider, der var 50-60 centimeter i højden, som var hægtet sammen foran, så de kunne bevæge sig, og så var der to skodder - et lille og et

Kurt Jespersen er nr. 23 fra vestre på anden række. Søsteren Iris Jespersen er nr. 8 på tredje række. Skolebillede fra Fraugde Centralskole 1947. Elever er sammen med lærerne Tove Gotthelf, Jens Kjærgaard, Viggo Andersen og Janus Fallenkamp. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne.

langt - og så to runde stager, som man så kunne gå og trykke med.

Den første gang man kørte sneen af, der kørte man vejens bredde ud og så tilbage, hvor man skubbede sneen ud i grøften. Så der var mere plads til næste gang man kom med den samme sneplov dér. For det sne, vi skubbede væk første gang, det lå jo og frøs fast, så man ikke kunne flytte med det igen. Men stadigvæk føg sneen ind over kanterne og lagde sig på vejen, så det måtte vi tage væk næste gang. Tredje gang, der måtte vi fjerne det brede skod og så tage det korte og flytte tilbage for der var ikke plads. Næste gang, det var så fjerde gang, så måtte man bruge skovl og kom ud for at skovle væk. Men da de skulle øse sne væk derfra, kunne de ikke øse ind mod plovfabrikken, da den lå ud til vejen. Så det skulle skovles ind i marken på modsatte side. Her skovlede de sådan, at én skovlede fra vejen op til

en anden, som skovlede op til en tredje, så de stod tre mand høj. Den sidste, han tog det over tråden. Det var noget af et syn med sne hen langs med den gamle fabrik, der hvor den nye bygning er, op imod Kingosvang.

Det var også den vinter, hvor man kunne gå over isen over Storebælt til Korsør. Der var isen skruet op, ved Nyborg, i to etages hushøjde. Der var endda afmærket en vej, hvor de kunne køre - altså ikke lastvogne, men personvogne. Folk kørte med bil over Storebælt på isen, men havde noget tømmer igennem vinduerne, så hvis bilen gik igennem, så blev den hængende, så folk kunne komme ud.

Anlægget

Julius, som vi kaldte Lollister, boede i det lille stråttækte hus, næsten over for kirken, altså ved kirkens parkeringsplads. Huset ligger der endnu. Han passede anlægget og klippede buskene. Ham hjalp jeg rigtig meget. Når vi nu havde fået alle grenene klippet af al buskadset der var rundt omkring, så lavede vi risbrænde eller risknipper af det. Det hjalp jeg ham meget med. Det var meget interessant.

Anlægget var en stor legeplads. Det var en gammel grusgrav, der var blevet lavet til anlæg. Ca. en tredjedel eller i hvert fald en fjerdedel af det var parkeringsplads og det er det stadigvæk. Fra parkeringspladsen var der en indgang og næsten henne ved Sigurd Steffensens gård var der også en indgang, som var alleen op til den fine indkørsel. Det var faktisk lige over for det hus, som min far byggede.

Der var en sommer, hvor vi, midt på eftermiddagen, fik et forfærdeligt uvejr, med torden og regnskyl, så det ville noget. Det betød at oppe fra markerne og via markvejen, kom der vand i massevis løbende. Som så løb langs med vejen og ind af indgangen og så ned af bakken. Et stort stykke af anlægget blev til en stor sø. Der var nok en meter dybt på det dybeste sted. Så sidst på eftermiddagen, da der blev ro igen, så var vi nede at bade, selvom det var lidt pløret. Dagen efter skulle vi også ned at bade, men da var der ingen vand. Da var det sunket ned i gruset.

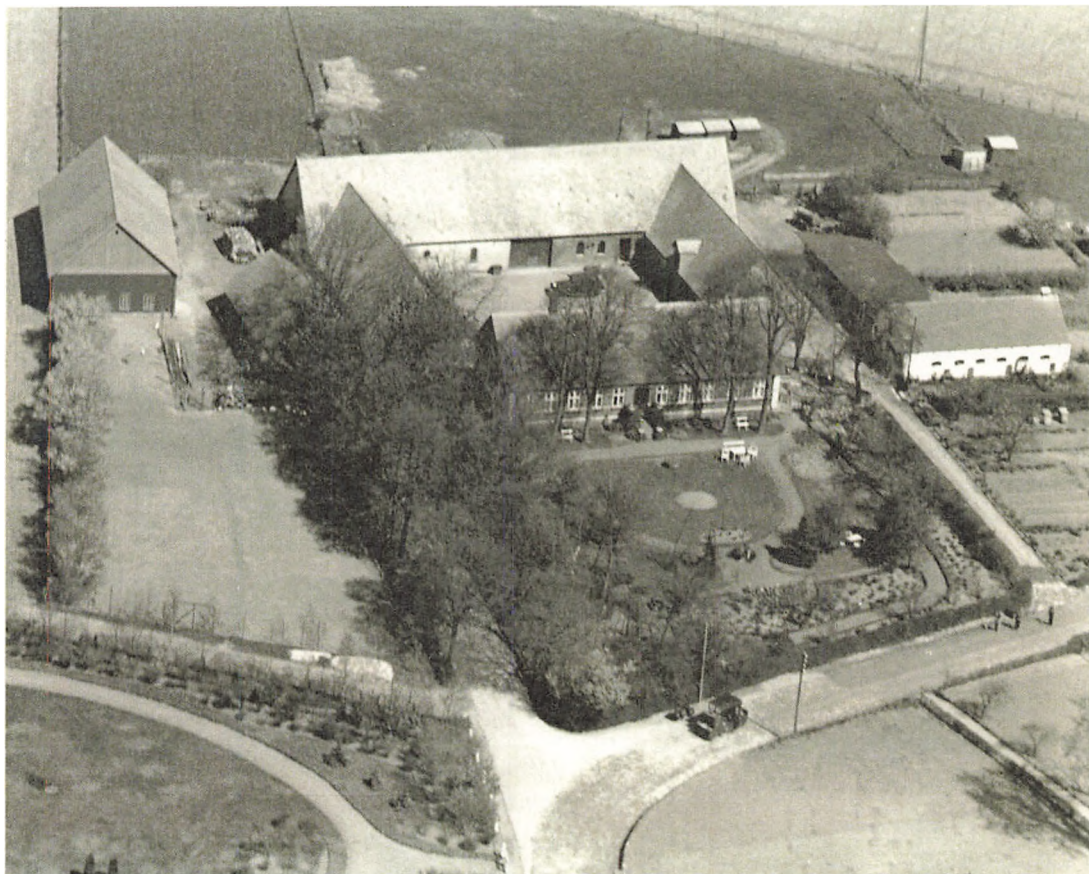
Om vinteren var anlægget alletiders legeplads. Der var en bakke fra det høje og nedad, så vi kunne komme langt med vores kælk. Der var hele byens ungdom og børn samlet. Når vi gik opad, så på det høje var der en hæk, hvor der stod tre bænke. Der stod også tre bænke nedenfor. Gang-

stien mindede om et ottetal og der var en stor stensætning, hvor der i dag står en mindesten. Der var også tre buske på vejen nedad bakken som dem der stod på ski skulle igennem og så nogle af os, der kælkede, skulle også se om vi kunne komme igennem.

Sigurd Steffensens gård

Jeg kom meget hos Sigurd Steffensen. Der var to veje derop: Enten den fine vej op af alléen eller også op af bagvejen, hvor møddingen lå. Der var dog en dag hvor jeg ikke kom derop selvom jeg skulle. Da jeg gik den ene vej, blev jeg mødt af kalkunflokkene. Her var hanen aggressiv, den ville ikke have mig derop, da den jo skulle passe på sine høns. Så jeg gik tilbage og gik så den anden vej, men der gik gæssene, og gasen røg efter mig og hvæsedes. Så var det jo bare med at komme væk.

Men ellers gik Sigurd og jeg jo altid og snakkede om alting. Sigurd havde løsdrift med køerne, de blev trukket ud og så sluppet løs i en fold med pigtråd og træpæle. Men der var så en dag – nok andet eller tredje år af krigen - der kom vi derud på marken, hvor køerne gik. Men så kunne jeg se, at der nu pludselig var en glat tråd på nogle små jernpæle. Jeg blev helt mærkelig: hvordan kunne det holde køerne ude, når de ikke kunne stikke sig på pigtråden. Så tog Sigurd mig i hånden og sagde ”nu skal du bare mærke” og så tog han fat i tråden. Det var jo altså et elektrisk hegn med volt. Elektrisk hegn startede under besættelsen og det var elektriske batterier der gav strømmen. Sådan fik jeg jo at vide, hvad køerne kunne risikere, hvis de snusede til det.

Sigurd Steffensens gård, Toftegaard på A. Jakobsens Vænge 16. Luftfoto 1939. Foto: Sylvest Jensen Luftfoto, Danmark set fra luften.

Min mor arbejdede også en del på gården og hjalp til. Vi holdt også jul der. Jeg fik mange fine julegaver derfra.

Slutningen af besættelsen og efterfølgende

Vi mærkede faktisk først rigtig meget til tyskerne hen imod slutningen af besættelsen. Enten lige før eller lige efter årsskiftet '44-'45, begyndte de at grave skyttehuller med 50 meters mellemrum hele vejen langs med Ørbækvej, på begge sider af vejen. Det var simpelthen, fordi de vidste at nu var det virkelig ved at gå galt. Der var en flyveplads i Marslev, hvor de havde jagere nede. Det var den vi havde

tættest på. Der havde de Messerschmitt-fly, som stod inde i en skov, der hørte til Sanderumgård, sådan, at de kunne køre dem ind og holde derinde i skoven under et net.

Et af de sidste krigsår, da tyskerne vidste de var trængt op i krog, skulle de have en del fly trukket til Danmark, så de ville have lavet en flyveplads mere, foruden den i Marslev, som skulle være ovre ved Holev. Til det skulle de jo bruge en forfærdelig masse grus, som de så hentede i Davinde grusgrav. Det blev fragtet fra Davinde grusgrav og over til Langeskov station, hvor der blev lavet en tipvognsbane, så de kunne tippe det af på jernbanevogne. Så kørte de vognene med grus

ned til Marslev og fra Marslev blev der lavet en jernbane, med en bro, der krydsede Marslevkrydset og så krydsede den Vejrup Å. Men på trods af at tyskerne fik alt det lavet, så nåede de ikke at komme så langt, så de kunne lande og starte derudefra. De kapitulerede inden den nye flyveplads blev taget i brug.

Vi så også tyskerne gå hjem efter freden. De gik jo og slæbte, da de selv skulle bære alt deres habengut, så de gik hjem med gamle barnevogne også. De skulle bære det helt ned til grænsen, hvor de så skulle de aflevere det. Det blev så vel bare kasseret eller brændt, der var ingen af de sejrende, der kunne bruge det eller ville bruge det til noget. Vi kunne også se de tyske fly på de danske flyvepladser, de blev bare brændt af. Så dem, kunne vi heller ikke bruge.

Jeg var dog med til bruge en del af ringbanen på Beldringe Flyveplads. Den begyndte de at brække op i en '48-'49 stykker. Så kunne man hente eller få det leveret, til at fylde i og bruge som fyld, når vi støbte grunde til huse. Det sparede beton og var måske bedre end granitsten. Det blev brugt meget på byggepladserne i de år der.

Efter fredsafslutningen så vi, ved Marslev station, et persontog med en otte-ti vogne, hvorpå der var skrevet Røde Kors samt med flag og det hele. Det var et tog med sårede soldater eller tysksårede civile, som de havde samlet op nede i Sønderjylland eller Nordtyskland og som blev transporteret op. Falck havde så et par vogne, der kørte derfra og ind til sygehuset - formentlig i Ringsted - med folk. Selvom det ikke var et sjældent syn at se nogen, der blev båret ud og lagt i en kiste, var det en grim oplevelse dernede

ved Marslev station. Da vi kom derned og stod ved broen og kiggede ned, hvor vinden blæste dernede fra, så kunne man lugte at det stank virkelig frygteligt. Så kørte vi hjem igen.

Det der brændte sig fast i min hukommelse fra befrielsesdagene, var at vi så en engelsk jeep med to-tre mand, der havde en radio med en stor antenne på. De kørte fra plovfabrikken og over mod anlægget. Da de kørte forbi indgangen til Sigmund Steffensens gård, ramte antennen de elektriske ledninger der stod der. Det gav et stort lysglimt og ødelagde de elektriske ledninger. Det var faktisk den eneste gang vi så engelske soldater.

Fraugde Over Holluf Vandværk

Vī støtter lokalhistorien

Find os på www.fraugdevand.dk

The logo for Jensen Seeds features a cluster of seven green circles of varying sizes arranged in a roughly circular pattern to the left of the company name.

Jensen Seeds

Ørbækvej 761 · Birkum · 5220 Odense SØ · Denmark

Phone: +45 6597 2411 · Fax: +45 6597 2171 · E-mail: info@jensen-seeds.dk

www.jensen-seeds.dk

Rock mod Rynker i Allerup Gamle Have

af Anne Sofie Boye Hansen

Lidt om Allerup Gamle Have

Et lynnedslag i Allerup Skovgaards skorstens i uvejret søndag d. 28. juli 1912 var indirekte grunden til, at der den 15. – 16. august 1987 kunne afholdes *Rock mod Rynker* i Allerup Gamle Have.

Det voldsomme vejr i august 1912 med lyn og torden var netop årsagen til at Allerup Skovgaard nedbrændte så kun grundstenene og en svinesti stod tilbage. Gården blev genopbygget på den anden side af skoven i nærheden af dens jorde. Haven til den gamle gård var det eneste der var tilbage. I 1929 var det denne

gamle haves ejer Proprietær Aksel Pedersen, som gav den lokale gymnastikforening lov til at bruge haven til opvisninger og fester. En god måde at bevare haven på. I 1930 stod gymnastikpladsen færdig og fik navnet Den gamle Have. I 1934 kom friluftsbadet til og i 1935 restaurationen *Hytten* i skovkanten, bindingsværkshuset fra Ejby ved Odense. Haven blev hurtigt et yndet sted at tage hen at mødes uanset om det var gymnastikforeningerne eller det var omegnens unge der var der på udflugt.¹ Havens historie og brugen af den må vente til en

12 timers rock for 50 kr.

Rock mod RYNKER

Menasis Henderson Ex-Forty Burtons
Unfamiliar Date Heste Beste Buffalo Benefit
Les Mann Spacemakers Radiserne
A-La-Turca Park Lane Rock Nalle Les Amis
The Jokes Stringmasters Mandies

20 års genforeningskoncert:
STEPPEULVENE

Konferencier: *Fer Otto!*

TUBORG COKE ODENSE POSTEN

Allerup Gl. Have

Lørdag d. 15. august kl. 12-24

Entré: Voksne 50 kr. Børn 0-8 år gratis 8-14 år 25 kr.
Partoutkort lørdag/søndag Voksne 60 kr. Børn 8-14 år 30 kr.

Forsalg og program:
Badstuen og Odense Posten fra 3. august

Odense Taxas
bussler kører fra den
gl. rutebilstation
og haven

SPIL · SPORT · MUSIK
for hele familien

Ta' far og mor med

GADEFODBOLDTURNERING
(tilmelding nærmere oplysning på Odense Posten)

GYMNASTIKOPVISNING
O.G.s repræsentationshold: Rytme/spring
Trampolin-opvisning Motionsløb

FÆLLESSPISNING
(der sælges revfiske, salat og polser mm.)
Musik: Kontiki og Bæstet Band

BØRNEROCK
Draband Camilla & the Niels Horns

OVE BAGER

LASSE HELNER & BARONETS
Rock, Phobia og De Van

Friluftsbad m. livreddere

Allerup Gl. Have

Søndag d. 16. august kl. 10-18

Entré: Voksne 20 kr. Børn 0-8 år gratis 8-14 år 10 kr.
Partoutkort lørdag/søndag Voksne 60 kr. Børn 8-14 år 30 kr.

Forsalg og program:
Badstuen og Odense Posten fra 3. august

Art. Badstuen og Odense Gymnastik Forening

Plakaten med hele weekendens program for Rock mod Rynker i 1987. Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg sogne.

Programmet for lørdag:

- Kl. 12.00 **Mandies**
- Kl. 12.40 **Spector Group**
- Kl. 13.20 **Unfamiliar Date**
- Kl. 14.00 **Radiserne**
- Kl. 14.40 **Rock Nalle & Les Amis**
- Kl. 15.20 **Burtons**
- Kl. 16.00 **Heste Beste**
- Kl. 16.40 **Buffalo Benefit**

- Kl. 18.00 **The Jokes**
- Kl. 18.40 **Henderson Ex Forty**
- Kl. 19.20 **Park Lane**
- Kl. 20.00 **Stringmasters**
- Kl. 20.40 **Menasis**
- Kl. 21.20 **Les Mann**
- Kl. 22.00 **Spacemakers**

- Kl. 23.00 20 års genforeningskoncert:
STEPPEULVENE

Programmet for søndag:

- Kl. 10.00 **Fodbold-turnering**
- Kl. 10.00 Underholdning for børn
m/ bl.a. **Ove Bager** m.fl.
- Kl. 12.00 **Fællesspisning** (der kan
købes forskellig mad på
pladsen)
- Kl. 12.00 **Kontiki**
- Kl. 12.40 **Exceptionals**
- Kl. 13.20 **Bæstet Band**
- Kl. 14.00 **Motionsløbet starter**
- Kl. 14.00 **Odense Gymnastik Forenings
repræsentationshold**
Højby Gymnastik Forening:
Trampolin-opvisning
- Kl. 15.00 **Børnerock: Camilla and
the Niels Horns**
- Kl. 15.30 **Børnerock: Draband**
- Kl. 16.00 **Rock: De Van**
- Kl. 16.30 **Rock: Phobia**
- Kl. 17.00 **Afslutning:**
LASSE HELNER & BARONETS

(Ret til ændringer i programmet forbeholdes).

Programmet for weekenden med Rock mod Rynker og gymnastik, fodbold og fællesspisning. Fra reklamepjecen om arrangementet. Privateje.

anden gang. Nu skruer vi tiden frem til sommeren 1987 da *Rock mod Rynker* indtog Den gamle Have i Allerup.

Ingen skulle gå forgæves

I marts 1987 gik mange forgæves til Badstuens tresserkoncert på Østre Stationsvej. Badstuen gik derfor straks i gang med at planlægge en ny koncert for at give alle mulighed for at høre og danse til den glade rock og pop fra 1960'erne. De fik øje på Allerup Gamle Have, som ville være det perfekte sted for den nye koncert. Men sådan et arrangement med mange bands og hvad der ellers hører til af salg af billetter, mad, øl og andre praktiske ting som opsætning og nedtagning af scener, passe toiletter og den ef-

terfølgende oprydning krævede flere kræfter end hvad Badstuen kunne mestre. Derfor allierede de sig med Odense Gymnastik Forening, og sammen med dem blev en hel weekend med tresser-musik og gymnastikopvisninger stablet på benene. Alt det praktiske blev varetaget af frivillige. Ud over *Odense Posten* støttede en række sponsorerer arrangementet så hele overskuddet kunne bruges på Badstuens og Odense Gymnastik Forenings arbejde. Her er fokus musikken.

Gamle bands genopstår

Hele weekenden spillede en lang række af garvede fynske musikere heriblandt *Rock Nalle, Les Amis, Pacemakers, He-*

ste Beste og de fynske mestre i Pop fra 1968 *The Jokes*. Musikken var pigtråds-musik fra The Kings, The Beatles, The Shadows, Chuck Barry, Fats Domino, Little Richard, The Rolling Stones og numre som *When a man love a woman*, *Knock on wood*, *Hallo Mary Lou*, *Do you wanna dance*, *Tutti Frutti*, *Oh Carol*, *Food Tapper*, *Swinging blue jeans*, *One night with you*.

Bands som Heste Beste spillede egne numre. Preben Devantier dannede Heste Bedste i 1980.² I 1967-1968 var han trommeslager i Steppeulvene - det første dansksprogede beatorkester.

Steppeulvene genforenet

Det store scoop til Rock mod Rynker i Den gamle Have i Allerup i 1987 var

Steppeulvenes 20 års genforeningskoncert lørdag aften. Grunden til deres genforening var ifølge Stig Møller, at "Vi trækker vores vej, for vi kan ikke lade være. Det er tyve år siden, og det er tyve år siden *Sergeant Pepper*, så vi synes godt vi tre rødder ka' holde jubilæum om ikke andet så for at mindes Eik, som vi elskede. Så er der det, at de tekster han skrev, de er så universelle og så dybe, så det er ikke engang sikkert, at det er gået op for folk, hvor dybt han rammer."²

Steppeulvene blev dannet i 1967 af Eik Skalø og Stig Møller, med Eik som forsanger, Stig på guitar, Søren Seirup på bas og Preben Devantier på trommer.

Steppeulvene⁴ blev i 1967 det mest hippe band i den gryende hippie-kultur. Deres første og eneste lp *Hip* udkom i juni 1967. Den blev en milepæle i dansk mu-

Steppeulvene - Stig Møller på guitar og sang, Preben Devantier på trommer og Søren Seirup på bas. Privateje.

Tid til fans og autografer. Privatfoto.

Preben Devantier havde også tid til fans og autografer. Privatfoto.

Stig Møller i en hyggelig snak. Privatfoto.

I denne artikel er billederne fra 1988, hvor Steppeulvene igen gav koncert i Al-lerup Gamle Have.

Ove Bager i midten af billedet underholdt de yngste om søndagen. Privatfoto.

sikhistorie, da *Hip* var det første beatalbum med originale dansksprogede tekster. Teksterne blev skrevet af Eik Skalø og musikken af Stig Møller.⁵

Bandets blev opløst efter den første turné. Koncerten i Vejgaard-hallen i Aalborg den 14. oktober 1967 endte i tumult og arrestation af hele bandet ved deres koncert. Bandet, specielt Eik Skalø havde problemer med stoffer og var på speed. Det var herefter, at Eik Skalø forlod gruppen og tog til Afghanistan og Nepal, hvor han begik selvmord på grænsen mellem Pakistan og Indien i oktober 1968.⁶ Efter yderligere fire koncerter med Stig Møller som forsanger gik Steppeulvene i opløsning i slutningen af november 1967.⁷

”Der blev rocket i nostalgis navn”

Sådan står der i *Odense Posten* den 19. august om de 1000, som i løbet af weekenden den 15-16. august rockede mod rynker i Den gamle Have i Allerup. De mange deltagere gav et lille overskud til deling mellem Badstuen og Odense Gymnastikforening. Og det til trods for at weekenden havde været regnfuld med blæst og manglende sol. Steppeulvene blev weekendens højdepunkt for ”Denne oplevelse havde mange set frem til både med glæde, men vel også nok med spænding, for hvordan ville det ikke lyde, når et band genopstod efter 20 års pause og uden den vigtigste frontfigur, Eik Skalø, der døde i Indien. Men det gik godt, og det bliver nok ikke sidste gang ulvene hylar igen.”⁸

Kilder:

1. Wøllekær, Johnny: *Jeg ved, hvor der findes en have så skøn. Historien om Den gamle Have i Allerup*. Den gamle Have i Allerup og forfatteren, 2003. s. 6ff.
2. Se under *Preben Devantier* på www.steppeulvene.com - Web 03.09.2019
3. *Itsi bitsi tag med mig til Allerup* af Nils Fischer, Information 19. august 1987.
4. Navnet *Steppeulvene* stammer fra den tyske forfatter Heman Hesses roman *Steppeulvene*. Kilde: Eik Skalø og Steppeulvene, www.ponty.dk/eiksko1.htm - Web 03.09.2019
5. Se under *Historien* på www.steppeulvene.com - Web 03.09.2019
6. Se under *Eik Skalø* på www.steppeulvene.com - Web 03.09.2019; *Der bliver kraftig magi i Odense Posten* 12. august 1987.
7. Se under *Historien* på www.steppeulvene.com - Web 03.09.2019
8. *De rockede mod rynker* i *Odense Posten*, 19. august 1987.

Ligger du inde med oplysninger og billeder eller andet med relation til Rock mod Rynker i Den gamle Have i Allerup i 1987 og 1988 eller kender du nogen som gør, så så kontakt Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde og omegn.

DANMARKS SMUKKESTE FRILUFTSBAD

Allerup Gamle Have

FRILUFTSBAD - AKTIVITETER FOR BØRN - FESTTELT
SELSKABSLOKALE - MINIGOLF - JULEMARKED

ALLERUPGAMLEHAVE.DK

Fraugde
PIZZA

Fraugde Pizza - Fraugde Byvej 15A - 5220 Odense SØ - Tlf: +45 2577 0303 - info@fraugdepizza.dk

Fyns MTB og Race Service

- specialist i reparation af MTB og racer cykler

Tilbyder:

- Serviceeftersyn af din cykel
- Alle cykelreparationer
- Kurser og undervisning i MTB
- Serviceaftale målrettet skolers cykelpark

Kontakt:

Fyns MTB og Race Service
Østagervej 1, 5220 Odense SØ

Tlf: 61300550

Mail: ejby79@hotmail.com

Følg Fyns MTB og Race Service på Facebook

EFTERLYSNING!

I 2020 er der flere store jubilæer - og lokalarkivet søger alle former for materiale der kan medvirke til at belyse følgende begivenheder:

Kommunalsammenlægningen blev gennemført i 1970. Indtil da var Fraugde og Allerup-Davinde selvstændige kommuner med egne sogneråd. I 1970 blev begge kommuner lagt ind under Odense Kommune. Har du billeder, avisartikler, mødereferater eller andet med relation til Fraugde eller Allerup-Davinde sogneråd eller kommunalsammenlægningen?

Sognerådet 1965-1970. Foto: Historiens Hus

Fraugde Gymnastikforenings børnehold ca. 1946. Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde og omegn

Fraugde Gymnastik og Idrætsforening fylder 100 år - har du billeder, programmer, eller andet materiale liggende fra foreningens første 100 år?

Medlemsbladet Fraugde Nyt. Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde og Omegn

Fraugde Beboerforening, tidligere Fraugde Grundejerforening, har siden oprettelsen i 1970 arbejdet på at gøre Fraugde til et dejligt sted at bo og varetaget fællesskabets interesser. Har du materiale fra foreningens første 50 år – referater, billeder eller andet?

Kontakt: mariafraugdelokalarkiv@gmail.com

Erindringer fra Birkum og omegn

Af Niels-Erik Hansen

Lidt om mig selv:

Jeg blev født den 10. juli 1948 på Sankt Maria Hospital i Roskilde.

Min morfar Niels Hansen var på det tidspunkt 66 år, og hans kone Gerda var 48 år gammel. De tilbød sig storsindet som plejeforældre.

Efter bestået realeksamen i 1965 stod jeg til søs. Med få afbrydelser, hvor jeg tjente 18 måneder i søværnet, blev udlært som smed og læste til maskinmester, så sejlede jeg indtil 1984, hvor jeg blev ansat som overlærer ved Odense Maskinmesterskole. Da skolen på skandaløs vis blev lukket i 2008, gik jeg året efter på pension.

Min familiebaggrund:

Min morfar, Niels Hansen, blev født d. 23. nov. 1882 og voksede op på adressen Labirksomvej 75 i Birkum Kohave. Hans forældre hed Mads og Noline.

Nicolines far Niels Jeppesen havde ejet husmandsstedet siden begyndelsen af 1800-tallet.

Da jeg var barn kom nogle af morfars barndomsvenner af og til forbi på Ørbækvej, og så gik snakken, og der blev grinet af fælles oplevelser. En af hans skolekammerater hed Marius, og han kom og ordnede haven en gang imellem. Både Marius og min morfar var da i halvfjerdserne. Marius spiste altid med, og om sommeren skulle de have kørvælsuppe - det var nemlig en suppe der duede, som de sagde. De snakkede om barndom og

Min morfar Niels Hansen. Privatfoto.

ungdom og lo og mindedes. Jeg lyttede med store ører - de særeste beretninger og hændelser, og alle personer havde tilnavne eller øgenavne.

Min morfar kom som ung i lære som snedker i Øsby uden for Haderslev (dengang tysk). Som udlært drog han på valsen i Europa. Da han kom hjem byggede han hus og snedkerværksted på adressen Ørbækvej 759.

Min mormor, Nielsine Nielsen Svendsen, kom til Fyn sammen med sine forældre (Niels og Noline) og sine tre søstre (Anna, Frederikke og Mette) fra Assens ved Mariager Fjord. De boede i starten til leje i Davinde, men i 1905 købte min oldefar et lille hus på adressen Birkum Kohavevej 78 for 700 kr.

Min oldefar, Niels Nielsen Svendsen, ernærede sig ved at gå rundt i omegnen og sælge fisk fra en trækvogn.

Min mormor ernærede sig ved at gå fra gård til gård og sy for beboerne. Anna ernærede sig som kogekone, Frederikke som husbestyrerinde i Rolfsted og Mette blev gift med graveren ved Rolfsted kirke.

Min mormor og morfar blev i 1911 gift i Fraugde kirke. De fik sammen sønnen Carlo f. 1913 og min mor Nielsigne f. 1918. Min mormor døde i barselsengen tre dage efter min mors fødsel.

Niels stod nu alene med to små børn, og for at føje spot til skade, så brændte hans hus og værksted ned til grunden nogle år efter. Han havde givet en vagabond lov til at sove på loftet over værkstedet, og denne havde, mod alle aftaler, røget tobak og var skyld i at der var gået ild i nogle spåner. Hus og værksted var forsikret, men det hele var underforsikret, så der var ikke penge til at bygge op igen. Derfor var han nødt til at tjene penge ved at arbejde i landbruget og senere drive en købmandsforretning i Birkum. Da han mente, at han havde sparet nok op, fik han genopført hus og værksted.

Værkstedet var dog noget mindre end det oprindelige. (i dag totalt ombygget). Da jeg var barn kunne en stor del af det oprindelige fundament stadig ses.

Skønt han knoklede hele sit liv, blev han aldrig nogen velhavende mand - tværtimod. Hvordan klarede han sig igennem som enkemand og far til to små børn? Han havde en stærk vilje, og hans mor havde bibragt ham en stærk tro på Vor Herre. Han havde en husbestyrerinde fra Langsted ved Verringe. I 1924 blev han gift med Gerda. De fik sammen en datter, Ruth f. 1926.

På hans værksted var der ikke meget fabrikspræget over fremstillingen af møbler. Der blev kun fremstillet møbler

Min mormor Nielsine Nielsen Svendsen. Privatfoto.

efter bestilling, men hvis der ikke var nogen ordre, holdt han gang i virksomheden ved at lave ligkister til lager.

Af en eller anden grund havde han fået et godt forhold til Bille-Brahe, baronen på Fraugdegård. Han lånte penge af baronen og han lavede bl.a. kirkestole til baronen efter en model, man havde fundet over hvælvingerne i Fraugde kirke. Jeg har to af disse stole, som nok har været "prøveballoner", som han selv beholdt - den ene med armlæn og den anden uden.

Han lavede også møbler til hofjægmester og kammerherre Ivar Vind på Sanderumgård og til professor Niels Bohr - uden tvivl efter anbefaling fra baronen. Et sted i gemmerne har jeg et brev fra Niels Bohrs kone, Margrethe, hvor hun roser den smukke spisestue, som min morfar havde lavet til dem.

Niels ernærede sig som snedkermester og bedemand på adressen indtil sin død i 1957.

Morfar Niels og hans moder Nicoline var stærkt knyttet. Hvordan hans barndom har været, ved jeg ikke meget om; men se hvor glade de tre venner, Marius, Mads og Niels ser ud på skolefotoet fra 1890! Privatfoto.

Før skolen (1948-1955)

Noget af det første, jeg husker, er, at jeg sidder på potte i køkkenet. Det var en høj af slagsen med håndtag og belagt med gul emalje. Det blev kaldt en høj hat. Jeg kan huske og har fået fortalt, at jeg bevægede mig hurtigt rundt på køkkengulvet ved at skubbe fra med mine små tykke ben. Kom der nogen fremmede ind i køkkenet, smuttede jeg straks ind under køkkenbordet. Jeg kan huske de første gange, jeg gik. Vi havde en pige i huset, Birthe, som var datter af Johannes og Ingeborg fra huset på hjørnet af Labirksyden og Ørbækvej - og hun havde sat sig for at hun nok skulle få lært mig at gå; og det gjorde hun så. Til stor begejstring for Birthe, min morfar og Gerda "storkede" jeg glad mellem de tre på skift.

Min seng stod i deres soveværelse, som stødte op til køkkenet, og døren stod altid på klem, og den smule lys gjorde mig tryk. Jeg kunne også høre deres stemmer, og

jeg tror, at de opholdt sig en del i køkkenet om aftenen og snakkede og hørte radio, måske fordi komfuret afgav varme i lang tid efter, at der var blevet lavet mad.

Når jeg blev puttet var det med min elskede bamse, og jeg fik senere lært en aftenbøn. "Jeg er træt og går til ro, lukker mine øjne to. Fader, se med kærlighed til mit ringe leje ned".

Der var stor familiefest, vist nok i anledning af min morfars 70 års fødselsdag, og kogekonen Lydia og hjælpere var hyret. Jeg var på det tidspunkt fire år. Der var en del andre børn med - heriblandt naboen Erna og fætter Knud fra Korsør. Vi fik lov til at lege på værkstedet inden midt dagen gik i gang, og det havde Lydia ikke lige tænkt på, da hun havde stillet en kæmpestor gryde med hønsekødssuppe derud. Vi syntes, at suppen skulle piftes lidt op, og hvad var bedre end savsmuld og trækloeser? Og der var jo nok af det. Reaktionen fra de voksne kom bag på os børn. Hvordan suppen har smagt mindes jeg ikke, men den blev serveret og spist, har jeg senere fået fortalt.

Den 28. juni 1952 blev min moster gift i Fraugde kirke. Til den anledning havde min mor fået syet et hvidt sæt tøj til mig. Vi kørte til kirken med Hans Knudsen - den lokale lillebilsvognmand. Min moster har nok været med i bilen, for den kørte helt op til kirken. Da vi var ved at stige ud, kom præsten gående i sin sorte kjole. Jeg havde aldrig set en præst før og blev skrækslagen, da jeg troede det var djævelen.

De kunne ikke få mig ud af bilen, så jeg returnerede med Hans Knudsen til Birkum. Der var jo ikke rigtig nogen, der havde tid til at se efter mig, så jeg fik lov at passe mig selv, og det kunne jeg da

Postkort med huset med snedkerværksted som morfar Niels Hansen byggede på adressen Ørbækvej 759. Foran huset står Niels Hansens husbestyrerinde Ingeborg, hans datter Nielsigne og nabokonen Augusta Nielsen. Læg mærke til gangdøren med portal. Niels Hansen havde stået i lære i Øsby nær Haderslev før genforeningen. Han havde selv fremstillet gangdøren, hvor inspirationen fra Sønderjylland var tydelig. Læg også mærke til de to såkaldte forretningsvinduer, hvor der blev udstillet møbler og ligkister. Privatfoto.

også nemt. Det havde lige været Skt. Hans, og resterne af et bål på den anden side af landevejen tiltrak mig som en magnet. Hvorfor mit hvide bryllupssæt tilført sort og grå aske ikke behagede min mor og Gerda var uforståeligt.

Apropos skrækslagen, så mindes jeg også første gang jeg var til "juletræ" i Birkum forsamlingshus. Vi var endnu ikke nået frem til dansen om juletræet og uddeling af godter - da vrimlede det med ét med små røde djævlunger, og selvom man forsikrede mig om, at det var nisser, så ville jeg hjem.

Vi havde, som jeg startede med at skrive, "ung pige i huset". Det var endnu udbredt på det tidspunkt - i hvert fald på gårdene - og det kan ikke have været den helt store udgift, for mine bedsteforældre var

bestemt ikke velhavende. Den første pige, der passede mig, hed som sagt Birthe. Hendes efterfølger hed Eva. Hun kom fra et husmandssted i Kohaven lige bag min morfars barndomshjem. Hendes far var "indvandrer", og var kun kendt som "Jyden". Når han kom og besøgte sin datter, kunne han lige så godt ha' snakket kinesisk - den jyske dialekt var i hvert fald for mig umulig at forstå. Eva var rigtig rar.

Den næste i rækken hed Nina og kom også fra Kohaven. Hendes forældre havde et lille stråttækt bindingsværkshus skråt overfor Margit og Åge Præst. Det var jo næsten kærlighed med hende Nina, og sorgen var også stor, da hun rejste. Hun blev gift med en jysk karl, der tjente hos Lis og Andreas Bjarre. Ninas lillesøster

Margit var nu pige hos os en tid. Hun var noget af en arbejdshest, til de voksnes store tilfredshed. Også hun blev gift - denne gang var brudgommen en lokal murersvend.

Værkstedet

I en tidlig alder fik jeg lov til at komme med min morfar på værkstedet. Så sad jeg på det såkaldte bilad. (nogle høvlbænke var bagtil forsynet med en fordybning, biladet, hvor værktøjet kunne lægges). Hvis min morfar blev kaldt til telefonen (Davinde nr. 74), så gik svende og lærlinge i "krig". De kastede med træklodser mod hinanden, men selvom det gik voldsomt til, mindes jeg ikke, at jeg blev ramt. Så snart mester kom tilbage, arbejdede man videre, som om intet var hændt.

Om vinteren kunne der blive ret koldt på værkstedet, da den eneste opvarmning kom fra en såkaldt limovn (ovn, hvor man varmer (snedker)lim og de trædele, som skal limes). Optænding af værkstedets gamle støbte limovn var det første, der skete om morgenen. Derefter skulle der vand på limpotten og evt. påfyldes ny lim.

Det hændte, at en vagabond kom forbi og bad om hjælp. Mange bad om snedkersprit - men det var udelukket. De kunne få en madpakke og en daler (To kroner). Inden de slap ud, fik de også en belæring af morfar om at: "sådan et rask mandfolk skulle se at få sig et arbejde".

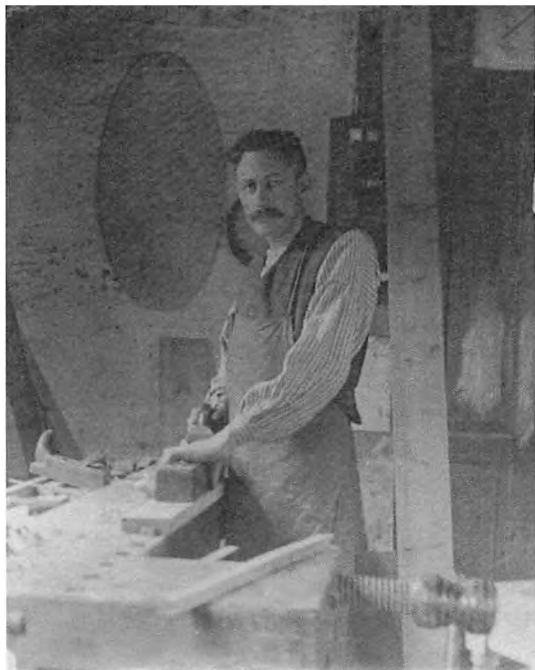
Man fandt engang nogle navertegn, som var ridset ind i murstenene ved husets gavl af en af disse vagabonder. Så kunne de næste vagabonder se, at her kunne det godt betale sig at gå ind.

Der blev produceret møbler på bestilling, og lageret af ligkister skulle jo af og til

Morfar Niels med sine to børn - min mor Nielsigne og min morbror Carlo. Privatfoto.

suppleres. Når møbler og ligkister var lavet færdig, blev de bragt ud i "butikken" - et større lokale med store butiksvinduer, der vendte ud mod Ørbækvej. Kisterne stod i reoler i den bagerste del af rummet, og møblerne forrest. Der var kister til både børn og voksne - rige og fattige. De dyre egetræskister blev sjældent solgt. Der stod også kandelabere (høje lysestager), bukke, æsker med ligtøj og andet der skulle bruges ved begravelserne. Da jeg jo på det nærmeste var blevet født ind i miljøet, så havde jeg et ret afslappet forhold til ligkister. Legekammeraterne satte derimod ikke deres ben i "butikken". Om vinteren blev der opbevaret æbler i en af kisterne, som stod i det uopvarmede rum. Hverken min mor eller Gerda skulle i "butikken", når det var mørkt. Det rørte ikke mig, og forsynet med en lommelygte eller et stearinlys kunne jeg udvælge nogle æbler til fælles glæde. Derimod gik jeg ikke på lokummet efter mørkets frembrud.

Snedkermesteren Niels Hansen i sit værksted 1918. Privatfoto.

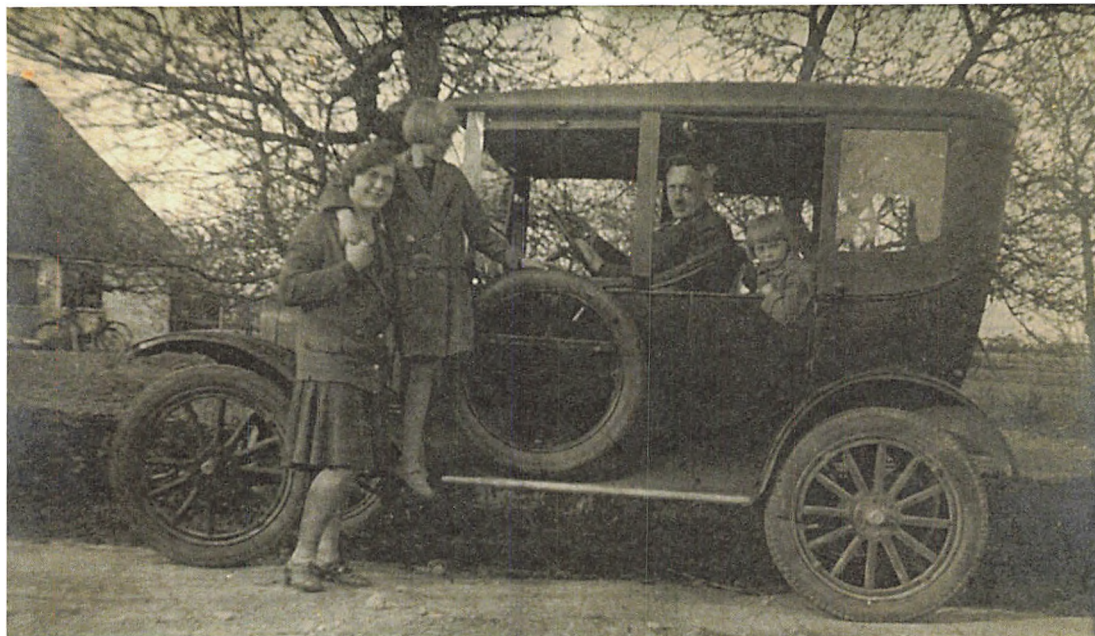
Efterhånden som jeg blev større, fik jeg lov til at lege med træ, og min fantasi forestillede sig, at de simple kreationer, jeg byggede, var flotte flyvemaskiner, kæmpe oceandampere eller noget helt tredje. Min morfars fingre bar præg af at have været for tæt på maskinerne - nogle manglede et led, andre havde mistet faconen efter heling. Jeg skulle vel ikke stå tilbage for morfar, så jeg fik lavet et evigt minde efter kontakt med et stemmejern - et ar på indersiden af venstre pegefinger. Gerda blev "tosset" på morfar, men da såret var helet, fortsatte jeg med at komme på værkstedet.

Om vinteren underviste min morfar lærlingene i tegning. Nogle store skråtstillede tegnebrætter blev placeret på spisebordet i spisestuen. Nogle store stykker karton på ca. 40 x 40 cm blev sat fast med tegnestifter. Så blev der ellers tegnet møbler og detaljer til disse med blyant i et bestemt målestoksforhold. Passere,

linealer og skabeloner blev flittigt brugt. Når min morfar havde godkendt blyants-tegningen, skulle den rentegnes med tusch. Så kom de dyre passere o.l. frem fra gemmerne. Jeg kan huske, at disse læderbetrukne æsker var belagt med fløj indvendig, og der var lavet fordybninger af samme form som tegneredskaberne. Alle hyggede sig mens de tegnede og lyttede til "gammel danse musik" eller musik fra Bror Kalles Kapel i radioen - jeg gjorde i hvert fald.

Så var der Ib Jørgensen - min morfars sidste lærling og mit store idol. Han kom fra Næsby, og jeg tror nok, at han var temmelig træt af Birkum og landsby-sladder. Hans forhold til min morfar, Gerda og mig var der derimod ikke noget i vejen med. Hans store lidenskab var småfugle, og da jeg fulgte ham i tykt og tyndt, fik jeg jo også interesse for disse kære væsener. Da han som sagt havde et godt forhold til min morfar, fik han lov til at holde fugle på loftet og til at lave bure og små volierer. De skulle så laves efter tegninger, som han selv skulle fremstille, og de skulle udføres efter bedste snedker-mæssige kriterier.

I et muret udhus bag værkstedet var der i den ene side garage (men ingen bil) og i den anden side kombineret grisesti og lokum. Jeg var noget ængstelig ved den store so, der gryntede og skrabede inde på den anden side af adskillelsen. Adskillelsen var en række brede planker, der med mellemrum var fastgjort over hinanden. Det var så også derfor, at jeg ikke gik på das efter mørkets frembrud. Der var en krampe både udvendig og indvendig på lokumsdøren, og da jeg mere end een gang havde oplevet at blive lukket inde, fordi nogen havde sat den udvendige krampe på, så holdt jeg altid døren på

Snedkermester Niels Hansen i sin automobil flankeret af børnene fra venstre Nielsigne Svendsen f. 1909, datter af Anna Nielsen Svendsen, Birkum Kohavevej 78 (huset ses i baggrunden).

Dernæst på trinbrættet ses Nielsigne, Niels Hansens datter af første ægteskab og på bagsædet ses Ruth, Niels Hansens datter af andet ægteskab. Ca. 1930. Privatfoto.

klem, så jeg hurtigt kunne reagere, hvis nogen nærmede sig.

På den tid i 50'erne var det almindeligt at nogle holdt gris, også selvom man boede i parcelhus. Grisens foder blev suppleret med rester fra køkkenet - det var smart! Og ikke nok med det - man slagtede ikke samtidig. Efter slagtning af grisen om efteråret inviterede man familie, venner og naboer til pølsegilde. Her blev serveret medisterpølse, blodpølse, finker, fedtegrever, flæskesteg, sylte og meget mere. Man spiste, til man var ved at revne. Det flæsk (bævreflæsk), der ikke blev serveret, blev saltet og røget og kunne nydes i lang tid derefter. Resten af kødvarerne blev opbevaret i en boks i frysehuset, som vist nok lå på Styvelsvej. Efter en tid blev man geninviteret til pølsegilde hos en af gæsterne, der også havde gris.

Selvom det var rart at slippe for grisens selskab på lokum, så var det frygteligt at høre den og naboernes grise hyle, før de blev stukket i halsen af slagteren. End ikke med en af de gamle tykke dyner over hovedet kunne jeg undgå at høre den uhyggelige lyd.

Min morfar havde engang taget mig med i kirke. Hverken min morfar eller Gerda gik regelmæssigt i kirke. Min morfar fik sikkert "kirke" nok gennem sit arbejde som bedemand. Nå, men vi sad bænket i kirken, og foran os sad to større børn. De snakkede og grinede, og det blev for meget for min morfar. De fik begge et slag oven i hovedet af den tykke salmebog. Så blev der ro, og jeg var herefter ikke i tvivl om, at i kirken skulle der ikke pjattes.

Han har kun slået mig een gang. Naboens datter Erna, som var et års tid yngre end

jeg, var kommet på besøg for at vise mig sine flotte nye gule gummistøvler. Det krævede jo en tur ud i den sumpede pløjemark ved siden af. Hvad brugte man ellers gummistøvler til måske? Jeg var åbenbart ikke særlig imponeret af de gule gummistøvler, og gik videre med "dagens program". Da min morfar opdagede, at Erna sad fast i mudderet (apropos; hun hylede som en stukket gris), gik han ud og hentede hende ind på vores græsplæne - nu var ikke blot Erna og Niels-Erik sat til med mudder - også snedkermesterens fodtøj bar præg af turen i pløjemarken.

Da stod jeg til "et rap i røven" med en kæp fra værkstedet, men jeg satte hænderne beskyttende for og fik derfor et rap over fingrene. Det så Gerda, og hun gav ham en skideballe, så han skyndsomt trak til sit værksted.

Forskolen i Birkum (1955-1958)

Jeg havde glædet mig længe til at begynde i skolen. Den første dag husker jeg tydeligt. Selvom vi boede i en lille landsby, så kendte jeg ikke ret mange af de andre børn. Nogle af børnene havde en forælder med, det var jeg heldigvis blevet fri for. Vi var samlet udenfor i skolegården og skulle til at gå ind, da vi hørte et barn græde, nej snarere skrig. Det var Marius, der blev trukket i skole af sin storesøster. Allerede da de startede hjemme fra gården, som lå oppe midt i byen, blev denne støjforurening sat i værk. Det passede ham i hvert fald ikke at skulle i skole. Det var et underligt skue - Marius skrigende og med snottet hængende i guirlander - men det var alligevel beroligende. Man blev jo helt stolt af, at man ikke behøvede at te sig sådan.

Frøken Ejlersen bød os indenfor, og vi fik udleveret bøger og hæfter. Vi fik lektier for - vi skulle udfylde en hel side i regnehæftet med 1-taller. Jeg kunne ha' udfyldt hele hæftet i bare begejstring.

Forskolen havde tre klasser, som blev undervist samtidigt i skolens eneste klasseværelse. Jeg kom i skole, inden jeg blev 7 år, hvor det normale var, at man startede som 7-årig - nogle var endog 8 år, hvis de ikke var "skolemodne". Skoleåret startede i april.

Frøken Ejlersen kom meget ud til visse af egnens bønder, og børnene fra disse gårde blev behandlet derefter. Det var nu nok ikke så ualmindeligt dengang. Både min mor og moster havde gået i skole ved Frøken Ejlersen, og min morfar må alligevel ha' haft en vis status i samfundet, for både de og jeg blev altid godt behandlet.

Jeg var glad for at gå i skole. Det er sjovt at tænke på hvor naiv og gammelklog jeg var. Nogle gange har jeg i min pensionisttilværelse været for længe væk fra snak med andre, og når jeg så endelig får lov til at "tømme posen", så får jeg nogle gange fortalt de mest malplacerede ting, og jeg registrerer og ærgres mig med det samme. Det gjorde jeg ikke i forskolen.

Min morfar havde fået en ny høj sort hat, som han gik med, når han som bedemand skulle til en begravelse. Nogle i min klasse havde berettet om ting, de mente havde interesse, så jeg ville ikke stå tilbage, og jeg gik op til frøken Ejlersen og sagde: "Min bedstefar har fået en ny hat!". Der var ikke et tørt øje i klassen. Nå, jeg var nu ikke den eneste. En dreng nede fra Birkum Mose rejste sig op en dag og fortalte, at han havde fået en lillebror. Ejnar spurgte så: "Ved din mor godt det?"

Frøken Ejlersen var meget human hvad angik afstraffelse. Det var helt lovligt at slå børnene i skolen. I forskolen blev en trælineal brugt. Havde man været lidt slem, blev man kaldt op og skulle lægge hånden på katederet med håndfladen opad. Så fik man et dask med den flade side af linealen. Havde "forbrydelsen" været lidt grovere, blev man slået på håndryggen med den flade side. Den værste straf var at blive slået på knoerne med kanten af linealen.

Da jeg senere kom til Fraugde Central-skole var lussinger nok det mest brugte. Fru Pedersen slog med sit nøgle-knippe oven på hovedet - det gjorde nas. Fru Møller straffede drengene ved at hive op i en bakkenbart, og når der så automatisk kom tårer i øjnene, blev synderen hånet for at tude.

Frøken Ejlersen var nu meget sød ved mig og var meget hensynsfuld, da Gerda blev syg og indlagt efter min morfars død, og jeg derfor boede hos min mor i Odense. Jeg kunne vente med at komme i skole, til rutebilen fra Odense var fremme. Det var om vinteren, og hun tørrede mine våde støvler, kan jeg huske.

Øgenavne kunne man nemt få tildelt. Der var en stor pige, hun hed Grethe - og kunde, der turde tage en slåskamp med hende - turde nævne hendes øgenavn: Grethe Kluk! Frede, som hed Raaby Kristiansen, blev lynhurtigt omdøbt til Frede Råbuk! Finn som også boede hos sine bedsteforældre, blev kaldt Fister af de voksne.

Da jeg startede i skolen, så vi små op til de store i klassen. Jeg var også til fødselsdag hos nogle af de store. Min nabo Ejnar inviterede mig med til fødselsdag, og det gik ikke stille af. Som jeg husker det, så

var der altid nogen, der kom op at slås og en eller anden gik hjem i vrede, og så legede vi videre.

De sjoveste fødselsdage var hos brødrene Kasper og Kurt Littau. Kurt var nogle år ældre end Kasper, der var min klassekammerat. Fødselsdagsfesten foregik udenfor om sommeren. Der var sat borde op i forlængelse med hinanden. Til en af disse fester skulle vi tage vores sodavand med hen til Kurt, der stod med en hammer og et søm. Så bankede han sømmet gennem kapslen på sodavanden, og vi skulle så straks sætte tommelfingeren for. Når alle havde fået foretaget dette indgreb på deres sodavand og var blevet sat ned ved bordet, så begyndte vi på kommando at ryste flaskerne, og nu blev der så sprøjtet på livet løs. Sikke et syn - deres mor Ketty, som ellers kunne stå model til meget, blev godt nok sur.

Mange af disse fødselsdagsfester blev tit henlagt til en af de nærliggende skove, når det var ved at kamme over. Mængden af underholdning dengang og ude på landet var sparsom, og det var da nok årsagen til, at fødselsdagsfesterne fyldte så meget i eens lille hoved. Jeg kan huske, at jeg næsten var "høj", når jeg gik hjem fra nogle af min barndoms fødselsdagsfester.

Jeg kommer lige i tanke om brødrene Erling og Freddy. Erling var et par år ældre end mig og Freddy et år yngre. De boede med deres forældre Kristian "Sgu" og Valborg i Skidtkærket. Det havde fået navnet efter det kær, der lå ved siden af. Det lidet flatterende navn havde kærret fået, fordi ajle stille og roligt sivede fra Korsvejgård og ned i dette kær. Da Birkum kom ind under Odense kommune, blev der da også straks pyntet på det, og det kom nu til at hedde Skelkær og vejen dertil Skelkærvej.

Niels Hansens og Gerda Hansens sølvbryllup 03-08-1949, de står til højre i billedet. Jeg sidder på pigens arme midt i billedet. Privatfoto.

En eftermiddag skulle Erling og Freddy være alene hjemme, og Erling havde fået besked på at passe sin lillebror. Der var klare instrukser om, at de skulle holde sig fra Skidtkæret. Jeg var på besøg med et par andre drenge. På et tidspunkt var vi alle klatret op i nogle stynede piletræer eller popler, som lænede sig ud over bredden af Skidtkæret, og det var længe meget sejt at sidde deroppe, men så skete "katastrofen" - Freddy faldt ned i kæret. Erling fik den grædende lillebror halet op og opdagede, at ikke nok med at hans tøj stank noget så frygtelig, så havde han også revet hul i bukserne.

Ind i huset og Freddy af med tøjet - der var dengang hverken vaskemaskine eller tørretumbler i de små hjem. Vi kunne godt se, at Erling var i knibe, og han arbejdede nu febrilsk med at få rigget sin mors symaskine til, så han kunne forsøge at lappe hullet i bukserne. Det så ud til, at han skulle få held med sit forehavende, men så ville Freddy give sit besyv med og

stak en finger for langt frem. Nu var "katastrofen" total - Freddys finger fik et hak af synålen, og det begyndte at bløde. Der var blod på symaskinen, på tøjet og på gulvet. Erling advarede om, at det nok var bedst at vi gik hjem - og vi fulgte gladeligt opfordringen.

Vi hørte senere, at Erling havde fået tæsk med det våde tøj af Valborg.

Skidtkærhuset var meget lille, nærmest et stort dukkehus, og nogen af Kristian Sgu's "venner" havde udtænkt en snedig plan en nytårsaften. Da man konstaterede, at familien var gået til ro, sneg man sig ned til huset medbringende flere ruller hegnsstråd. Nu blev hele huset surret inde med denne hegnsstråd, så døre og vinduer var blokeret. Da familien vågnede nytårsdag og ville ud, så var det komplet umuligt. De havde ingen telefon, og de nærmeste naboer lå alt for langt væk til at kunne høre noget. Gerningsmændene sov stadig rusen ud, så efter nogle timer tog Kristian

Snedkermester Niels Hansen og hustru Gerda i Birkum. Den gamle mester tager en middagslur. Det er sommer 1956- Gerda og Niels slår mave i liggestolene efter middag. Privatfoto.

sagen i egen hånd. Han kravlede op på loftet og fik fjernet så mange tagsten, at han kunne kravle ud og springe ned. Jeg ved ikke, om det var ved den lejlighed, han havde fået sit tilnavn.

Kort tid efter flyttede familien til Rolfsted i et tvillingehus, der stadig ligger overfor kirken. Der kom jeg af og til for at lege. De to brødre var rigtig dygtige til at finde på spændende ting at fortage sig.

Jeg var lige ved at glemme min store kærlighed, Iris. Hun arbejdede på oste-fabrikken oppe i Birkum, og hun cyklede forbi hver dag. Hun standsede somme tider, når hun kørte fra arbejde - men kun når hun var alene. Hun har nok været 15 - 16 år gammel, og jeg syntes at hun var den smukkeste skabning på jorden. Jeg havde bidt al skam og generthed

i mig og spurgt hende, om vi skulle være kærester (jeg var seks- syv år). Hun hilste altid på mig, når hun kørte forbi med ordene: "Hej, der har vi jo min lille kæreste!" Hun boede ved samme landevej, tre - fire kilometer længere ude mod Rolfsted. Hendes mor blev kaldt "den glade enke" - et livsstykke som Iris. Iris havde også en bror Herluf, som sad i kørestol på grund af polio.

Min morfar døde den 1. december 1957 af lungebetændelse på Odense Epidemisygehus - otte dage efter sin 75 års fødselsdag - slidt op. Han var pludselig blevet syg om natten og fik høj feber og kastede blod op. Om morgenen fik Gerda tilkaldt læge Settergren, som straks tilkaldte en ambulance. Jeg husker, da Falckfolkene bar morfar ud til ambulancen. I køkkenet rakte han ud efter mig og sagde: "Må Gud være med

mine kære!” Det var sidste gang, jeg så ham.

Jeg sørgede noget så frygtelig og rendte tit ud på værkstedet og vrælede. Lugten af træ og savsmuld, at se og bruge hans høvlebænk, hans høvl og hans stemmehjerner var godt for sjælen. Min ven Børge kom for at trøste mig, og jeg kan stadig huske hans kluntede men behjertede forsøg på at trøste mig og give en forklaring på, hvad døden egentlig var for noget. Gerda og jeg havde nu det tilfælles, at vi var alene sammen i huset i Birkum, og vi savnede min morfar. Jeg var ni år, og da Gerda kom på sygehuset, var jeg rædselsslagen ved tanken om, at jeg også skulle miste hende.

Fra en tidlig alder var jeg begyndt at gå i søndagsskole. I modsætning til en del af mine legekammerater, så kom jeg der stort set hver gang. Lis Bjerre, som var kone på Korsvejgård, fortalte om alle disse forunderlige ting. Hun havde en mindre tavle, der var beklædt med flonel, og til den havde hun nogle papfigurer på limet flonel på bagsiden. Papfigurerne kunne så sidde fast på tavlen. På den måde blev bibelhistorien gjort levende, og vi (jeg) sad “med åben mund og pollypper”.

Min store helt var jo Jesus, som var så god ved alle og som kunne udføre mirakler. Jeg kunne ikke forstå, at han kunne lade min morfar dø, men så måtte han da kunne lade mig beholde Gerda lidt endnu; så det bad jeg ham om.

Jeg tog, som nævnt, rutebilen til Birkum for at gå i skole der, og om eftermiddagen tog jeg selv ud for at besøge Gerda på sygehuset. Hun lå i den store rødstensbygning, der ligger tæt på Sdr. Boulevard. Det var en overvindelse hver gang.

Bare det at tage bussen alene var nyt og overvældende - tænk hvis det var en forkert bus, eller at jeg kom til at køre for langt.

Bedst som man troede, at nu havde man fundet ud af hvordan tilværelsen skulle “skæres”, så skete der noget, som fik mig til “at tro om igen”. Sådan har det vist sig at være gennem hele min tilværelse.

Tag f.eks. danseskolen - det var som om alle mødre i Birkum og omegn havde rottet sig sammen for at tvinge deres sønner til at gå til dans. Det var dog kun en time eller to hver uge, og i pauserne blev der røget tobak bag forsamlingshuset, hvor danseundervisningen blev afholdt. Vals og Rheinländerpolka m.m. blev lært - men hvad skulle det dog være godt for? Vi skulle efter endt undervisningssæson afholde afdansningsbal, hvor vi overfor de stolte forældre skulle vise, hvor gode vi var til at danse. Min påklædning var noget kikset, da min mor havde insisteret på, at jeg skulle deltage i plusfour-bukser og butterfly i skjorten, mens alle de andre drenge mødte op i lange bukser og slips i skjorten. Det var altid en trøst, at jeg skulle danse med den dejlige Ingrid - datter af direktøren på ostefabrikken. Børge lavede et voldsomt postyr, da der manglede en pige, og han derfor blev tvunget til at danse med danselæreren.

Det var både første og sidste gang, jeg gik til dans - hvorfor kan jeg ikke huske.

Apropos rygning, så havde vi en lille “bande”, der havde en hule i skoven i Kohaven.

Arne, som var søn af den lokale maler Jørgensen - kaldet Buldermaleren, var velanset i “banden”, da han kunne ryge en hel cigaret uden at blive dårlig. Men

berømmelsen varede ikke evigt - vi fandt ud af at han "snød" - i stedet for at suge røgen ind, så pustede han i cigarettens.

De første år, efter at min morfar var død, stod værkstedet tomt. Der gik ikke en dag, hvor jeg ikke var på værkstedet. Tit havde jeg legekammerater med, og når vi ikke lavede sværd og flitsbuer, så brugte vi vores fantasi til at forestille os maskinerne som skibe eller flyvemaskiner. Der var ikke nogen, der tænkte på, at vi nemt kunne "komme til" at tænde for de farlige snedkermaskiner, hvilke vi også gjorde. En eller anden havde fortalt, at asketræ var det bedste træ til flitsbuer. Asketræ var der ikke på værkstedet, men sadelmageren Søren Andersen havde nogle lister, der var beregnet til selvbindere. Han var en flink gammel mand, som åbenlyst blev glad, når vi kom for at købe lister. Blev to eller tre lister limet sammen og høvlet til, så havde vi en flitsbue, der i dag nok ville være forbudt for børn.

Min helt store passion var fodbold. Var der ikke lige nogen at spille med, kunne jeg sagtens skyde til måls mod en garageport i længere tid. Det tog rigtig fart da jeg begyndte at gå i skole i Fraugde, og uden at besidde det helt store talent spillede jeg fodbold både i Fraugde IF og senere i Højby - et herligt spil!

Nogle vintre kunne vi spille ishockey. Skidtkæret og Styvelen kunne gå an, men det bedste var, når der var oversvømmelse lige ved indkørslen til Fraugde. Alle, der havde et par skøjter, kunne være med. Nogle kæmpede med at holde skøjterne fast på gummistøvler, andre havde såkaldte scooterstøvler, og kun ganske få havde de "rigtige" støvler med skøjterne fastmonteret. Træerne i omegnen blev befriet for krogede grene, der kunne snittes til hockeystave. Så gik den vilde jagt

ellers efter en stor møtrik eller lignende, der var egnet som puck.

Ibjergskoven var ideel, når der skulle kælkes og bygges huler. Hulen skulle for alt i verden skjules for alle andre, og et stejlt område på nordsiden bevokset med bregner og brændenælder var velegnet. Blev den lavet rigtigt, kunne den holdes skjult både sommer og vinter. Her kunne man så søge hen, når behovet for at være alene trængte sig på.

Det var besluttet farligt at kælke mellem træerne på selve Ibjerget, men så var der den ubevoksede del mod vest, som var velegnet. Jeg mener man kaldte den nøgne bakke for Nordtoppen; men jeg er ikke sikker. Den eksisterer heller ikke mere. Af fredningspapirer kan jeg se, at man allerede i 1914 havde øje på Ibjerget og alle de penge der kunne tjenes på gruset. Man har så med års mellemrum prøvet at få fingrene i Ibjergets skatte, og det er åbenbart lykkedes med den ubeplantede del.

Vi kælkede på nordsiden og fra toppen. Vi skiftedes til at stå nede ved vejen for at holde øje med, om der kom biler til eller fra Sdr. Nærå. Når der blev signaleret fri bane, susede vi afsted, og da de fleste ikke mestrede nogen bremseteknik, fortsatte turen som regel til marken på den anden side af vejen. Nogle få var endda så privilegerede, at de havde ski.

En overgang gik jeg desuden til skydning på Ibjerget. Det var Sdr. Nærås skytteforening, der afholdt skydninger på banerne i skoven.

På nabogården, Labirksomheden 3, boede familien Andersen. Skønt langt ude var vi i familie - hvilket dog ikke var mig bevidst dengang. Jeg var rigtig glad for at komme der - de "gamle på aftægt" hed

Børn fra Birkum foran søndagsskolen på Korsvejgård i Birkum ca. 1954. Jeg står som nr. 2 i forreste række fra venstre. Lis Bjærre, konen på Korsvejgård, var søndagsskolelærer og det er hende, som har fotograferet børnene foran stuehuset. Privatfoto.

Anders og Dorthea. Anders var noget "bøs", men Dorthea var en lille rar dame - trods sin alder smuk og ikke mindst god. Hun var meget religiøs i den forstand, at hun havde opfattet, at godhed er budskabet fra Gud. Modsat så mange andre, der gerne så sig som fromme og kristne, så praktiserede hun virkelig denne godhed mod sin næste. Det var hende, der prægede hjemmet, og jeg mærkede denne forunderlige stemning, der var der på gården.

Sønnen Marius drev gården, og der var fire børn. Keld, Arne, Ingrid og Bodil. Det var den yngste Bodil, der "gad" lege med mig. Hun var ikke så mærkelig og pjattet som "Pippi Langstrømpe", men hun var langt sejere og sjovere. Ikke et sekund tænkte jeg på, at jeg legede med en pige - de andre piger i nabolaget var jo - efter min mening - decideret underlige.

Der skete altid noget på den gård. Jeg husker en vinter, hvor det havde sneet meget. På gårdspladsen havde der dannet sig en stor snedrive op ad den ene længe. Nu hældte børnene med Keld og Arne i spidsen vand på snedriften, og næste dag når vandet var frosset til is, kunne vi nu kælke fra toppen af taget.

En anden gang havde de bygget en drage, der var helt forskellig fra de gængse. Det var en såkaldt kassedrage, der kunne bære en vis vægt. Mon de har fået inspiration fra et Anders And blad? Dragerne blev gjort større og større, indtil man havde en udgave, der kunne løfte et strygejern. De fik lavet en udløsermekanisme, så strygejernet kunne droppes fra stor højde. På et tidspunkt var dragen så højt oppe, at den næsten forsvandt for synet af een. Strygejernet blev udløst, og

en hær af unger løb afsted for finde stedet, hvor det var landet. Alle overlevede!

Schæferhunden King havde Bodil fuldstændig styr på - når de to brødrers drillerier blev for meget, så kommanderede hun bare: "King puds dem!", så røg hunden på dem, og de blev kun reddet, fordi Bodil gav kontraordre.

Den mest spændende tid var høsten, og jeg var med fra morgen til aften. Skolen skulle vel også passes, men det var især i årene fra jeg var seks til 12 år, at jeg havde min gang på gården. Bodil var, ligesom sin storesøster Ingrid, spejder. På trods af at jeg så op til Bodil, blev jeg aldrig spejder. Det blev af mange af os drenge opfattet som beskæftigelse for tøsedrenge.

Som jeg har skrevet et andet sted, kom der en del vagabonder igennem Birkum dengang - jeg kan ikke huske om det var i forbindelse med det årlige Egeskov marked. Lige ud til Labirksgyden lå den længe, hvor der var kostald, og det vand der blev brugt til køling af mælken, blev ledt ud i en lille rende. Herfra løb vandet ud til en grøft og forsvandt i jorden. Vandet som rislede i renden forekom meget rent, og det frodige græs på siderne var en fryd for øjet. Her sad vagabonderne ofte og hyggede sig med madpakker, som Bodil havde fremtryllet.

De fortalte skrøner i et væk, og nogle gange var de meget vrøvlede efter indtagelse af spritten. Bodil og jeg sad og lyttede til disse skrøner. Nu næsten 60 år efter kan jeg stadig huske, at en af disse vagabonder hed Harder og var tidligere politibetjent. Han havde boet i København, og en dag, da han kom hjem, fandt han sin kone i armene på en anden. Han forlod nu familien og gik på landevejen re-

sten af livet. Det var sådanne fortællinger og oplevelser, der satte sig fast i en lille drengs bevidsthed, og af en eller anden grund kan de stadig trækkes frem fra hukommelsen. Vi var aldrig nogensinde bange for disse stakkels fyre!

Bodils søster Ingrid døjede som jeg med næseblod. I hendes tilfælde var det dog nogle gange så slemt, at man måtte tilkalde lægen. Så måtte hun ligge bomstille i sin seng i længere tid, og der var en trykket stemning på gården.

Bodil var tre år ældre end jeg og meget belærende. Vi var jo ikke kærestes, men hun talte til mig, som om vi var et ægtepar - "sig mig, har du ingen kam, så skal jeg gerne rede dit hår!" - og jeg rettede mig som regel efter hende. Den helt store gunst blev mig forundt, da hun mente at jeg skulle se hendes bagdel engang, hvor vi legede på høløftet. Jo, vi var næsten kærestes.

Min morfar fik aldrig nogen søskende, men hans moster Marie giftede sig med den næstældste søn - Rasmus Andersen - fra gården Labirksgyden 3. De boede i husmandsstedet Labirksgyden 71, og de fik en søn, der hed Niels Andersen. Han døde før jeg blev født, men han havde været gift med Kirstine, og de havde fået en datter og en søn - sønnen hed Karl. Kirstine og Karl har jeg besøgt mange gange, og jeg kan fornemme, hvordan der har været i min morfars hjem. Fordi han indkrævede sygekassekontingent, var der nogen der kaldte ham Karl "Sygekasse". Jeg husker, at Kirstine gik med et flot farvet hårnnet

Karl og Kirstines lille husmandssted var trelænget. Der var en dør midt i mellembygningen, og vi kom først ind i en gang. Til venstre var der værelser, og til højre

var der køkken. Til højre for køkkenet var der bryggers, og gik man videre, kom man ud i stalden, og længst ude stod deres eneste hest. Lugten af stald var ret gennemtrængende i hele huset og især i køkkenet. De var nogen vældig flinke mennesker, og der kom altid hjemmebagt kage på bordet - de voksne fik kaffe, og jeg fik en sodavand. Karl havde en gammel grammofon, som skulle trækkes op, og den blev altid fundet frem, og så spredte hyggen sig.

Blev det sent, blev petroleumslamperne tændt - der var ikke indlagt elektricitet.

Der var dog to ting, jeg ikke var så glad for. I stadsstuen, der lå bag ved køkkenet, hang der et maleri, der forestillede en jæger, der stolt holdt sit nedlagte bytte frem. Han holdt den skudte hare i ørene. Jeg blev så ked af det, hver gang jeg så det billede, så jeg undgik at komme derind.

Engang havde de fortalt, at Karl havde løbet rundt en hel nat med deres hest, fordi den havde fået trommesyge. Trommesyge kunne opstå, hvis hesten havde spist for meget havre, så kunne der ske voldsom luftudspiling af tarmsystemet forårsaget af luftproducerende bakterier i tarmfloraen. Hesten kunne så motioneres, så den slap noget af luften, men hvis det ikke hjalp, kunne det i sidste ende være nødvendigt, at en dyrlæge stak et spyd ind i maven på hesten for at få luften ud den vej. Karl havde desværre ikke været så heldig, for hans hest døde. Det var jo et stort tab på flere måder, og jeg kan huske, da de fortalte om det.

Så når vi kom på besøg, skulle jeg lige sikre mig, at alt var i orden, og jeg spurgte Karl, hvordan det gik med hans nye hest. Så tog han mig med ud til hesten, så

jeg ved selvsyn kunne konstatere, at den havde det godt. Husmandsstedet ligger der stadig med den lille bæk nede bagerst i haven. Bækken er i dag rørlagt. Dens kilde ligger lige i nærheden. Man har besluttet, at flere af de rørlagte vandløb i kommunen skal frem i lyset igen.

Jeg var i det hele taget et følsomt gemyt - bare for at nævne nogle eksempler:

Vores stuepige var sendt op til Ebbas ismejeri for at købe mælk. Hun kom faren-de hjem og ind i køkkenet og råbte: Keldernæsmorderen er brudt ud! Keldernæsmorderen er brudt ud! Hold op hvor blev jeg - og de andre - bange. Jeg vidste selvfølgelig ikke, hvem denne Keldernæsmorder var, men det var åbenlyst, at det var alvorligt. Dette skete i 1952, hvor han var flygtet fra Nyborg Statsfængsel.

Morderen havde i 1949 bestialsik myrdet købmanden i landsbyen Keldernæs på Lolland.

På samme måde smittede de voksne ængstelse, da vi i radioen hørte om Sovjetunionens overfald på Ungarn i 1956.

Perioden 1958-1965

På det tidspunkt - i halvtresserne - viste man stadig på landet stor respekt overfor øvrighedspersoner og velhavende. Mange bønder havde en næsten medfødt selvforståelse af "at være noget". Min mors generation var opdraget til at vise denne respekt - ja næsten ærbødighed.

En mand, der kunne skabe "respekt", var sognefogedens fodermester Peter Petersen. Han havde et bijob som kontrollør (vi kaldte det udsמידer), når der var arrangementer i Birkum forsamlingshus. Det var især ved ballerne, han viste sit

Konfirmationsforberedelse med Pastor Schäfer, Fraugde præstegård 1961. Jeg står som nr. 1 på bagerste række fra højre. Privatfoto.

værd. Han var en venlig mand af udseende - meget stor og rund og rødkindet. Slagsmål var der altid, men Peter tog slagsbrødrene i kraverne og løftede dem fri af gulvet, og så rystede han dem, som var de kattekillinger: - "Ka' I da't opføre jer ordentligt"! Så blev de sat ned igen og kunne luske af eller give hinanden hånden.

Min konfirmation fandt sted i 1962. Vi skulle først gå til konfirmationsforberedelse hos pastor Frank Schaeffer i Fraugde. Han var en meget klog mand, som både var tysk doktor i græsk og hebræisk. Han tog os med på en udflugt til Roskilde Domkirke, Sorø Klosterkirke og Ringsted Kirke, hvor han fortalte om den del af Danmarks historie, der er knyttet til disse steder. Jeg fandt det meget interessant ligesom hans undervisning i konfirmationslokalet i præstegården.

Den gode dr. Schaeffer havde humor - måske noget søgt. Jeg husker, at en af pigerne - lad os kalde hende Vita - lærte hans form for humor at kende. Flere gange havde hun meget åndrigt ytret: "Guuud" overfor en af veninderne. Pludselig råber præsten: "Vita"! - Ja, svarer hun; men får intet svar. Præsten råber igen: "Vita"!, og da han har gjort det nogle gange, spørger han Vita, hvad hun tror, grunden er til, at han råber hendes navn, når han alligevel ikke vil hende noget. Det ved hun selvfølgelig ikke. "Tror du ikke, at Gud finder det mærkeligt, at du kalder på ham, når du ikke vil ham noget?"

Den gode dr. Schaeffer havde nok "fået et fø! ", hvis han havde levet i dag og hørt de amerikanske (og danske) tosser bruge udtrykket "Oh my God" ved enhver lejlighed.

Jeg husker stadig min konfirmation. Vi sad på stole ud for kirkebænkene - pigerne på den ene side og drengene på den anden side, og vi skulle afsige trosbekendelsen i fællesskab. Det var jo selve konfirmationen; at jeg nu selv sagde ja til det, der var erklæret på mine vegne til dåben. Vi skulle derefter til alters. Det er den mest besynderlige og dejlige oplevelse, jeg nogensinde har haft. Når jeg nogle gange har været ved at miste troen - især i min ungdom, så har jeg blot tænkt på den lykkefølelse, der strømmede igennem mig ved alteret. Da jeg rejste mig fra knælende stilling, følte jeg virkelig en lettelse, som om alle byrder var løftet fra mine skuldre. Efter ceremonien blev der holdt fest for mig derhjemme.

"Butikken", der til dagligt udstillede ligkister og møbler, var ryddet, og der var dækket op til gæsterne. Der vankede jo også gaver, men jeg må med skam melde, at jeg ikke kan huske, hvad jeg fik.

Mit store ønske var at få en knallert, når jeg blev 16 år. Så der måtte spares sammen. Verner Kingo og Holger Rasmussen - to tømrere - havde lejet min morfars værksted. Af dem fik jeg af og til en tjans. Et af de hårdere af slagsen var, når der skulle bæres eternittagplader op ad en stige til taget på f.eks. en lade.

På et tidspunkt byggede Verner sit eget hus i nærheden, og han tilbød mig et job med at hjælpe en brøndgraver med at grave en ny brønd.

I skolen fik vi en ny engelsklærer - Thomsen - da fru Andersen gik på barselsorlov. Thomsen var københavner og havde prøvet lidt af hvert. Han indførte en helt ny måde at lære os tingene på. F.eks. havde han engelske og amerikanske aviser og magasiner med i klassen. Vi skulle så lære at læse op fra aviserne. Vi

skulle oversætte artiklerne for hinanden både mundtligt og skriftligt.

Mit skriftlige engelsk lod en del tilbage at ønske, så Thomsen foreslog, at jeg skulle finde en penneven i udlandet. Af en eller anden grund blev det udelukkende penneveninder. Inden længe havde jeg penneveninder på Barbados, i Japan, Belgien, DDR og Tjekkoslaviet. Ikke alene blev jeg efterhånden "skrap" til at skrive på engelsk med de rigtige vendinger, jeg blev også opsat på at komme ud i verden.

Der var som omtalt ikke nogen mandlige autoriteter, som kunne bestemme, at jeg skulle have en læreplads efter skolen - eller læse videre. Så da kammeraterne klogeligt blev ledt i den rigtige retning af deres forældre, kunne jeg uden den store modstand bestemme, at realeksamen var sidste stop hvad angik nyttige tiltag. Udover at føle en voldsom udlængsel havde jeg også besluttet at droppe underdanighed og respekt overfor personer, der ikke havde fortjent det.

Efter 14 måneder på langfart med en Mærsk-båd vendte jeg i 1966 tilbage til Birkum. Jeg havde det, som om jeg stod og kiggede ind ad vinduet til et sted, jeg ikke kendte. Der var jo også sket en masse, mens jeg havde været væk. Udviklingen var ikke stoppet - tværtimod - velfærdssamfundet var ved at udvikle sig, og ungdomsoprøret var i fuld gang. Kammeraterne var i gang med uddannelse og mange ledte efter en livsledsager.

På det tidspunkt anede jeg faktisk ikke, hvad jeg skulle lave. Da jeg jo ikke kunne blive boende hos Gerda uden at betale til husholdningen, måtte jeg se at få et arbejde, og jeg hørte, at man manglede en medhjælp hos Ferritslev Slamsugning. Her arbejdede jeg til begyndelsen af ja-

nuar 67. Det var bestemt ikke noget scor-ejob.

Nej, nu kunne det være nok - jeg ville ud at sejle igen og denne gang var jeg gam-

mel nok til at arbejde i maskinen. I Kø-benhavn fik jeg hyre på en sydameri-kabåd, og siden havde jeg meget lidt for-bindelse til Birkum; efter Gerdas død i 1969 slet ingen.

I den tid, jeg boede i dette lille samfund, var der:

1 praktiserende læge, Carl Erik Settergren

2 købmandsforretninger, Karen Pedersen og Sofus Sørensen

1 brugsforening

1 elinstallatørforretning, Erik Rasmussen

1 mekanikerværksted, Marius Rasmussen, En rar gammel mand der også havde cykelværksted + "benzinstation".

1 trikotageforretning

1 bagerudsalg

1 skomager, Niels Christian Rasmussen

1 mejeriudsalg, Ebba Andersen

1 mejeri

2 smedeforretninger, Keld Pedersen (Birkum Maskinforretning) og Harry Andersen ,som i mange år arbejdede på Lindøværftet, havde overtaget smedien efter sin svigerfar Claus Rasmussen.

1 sadelmager, Søren Andersen

1 karetmager, Jens Jørgensen

1 stenhugger, Niels Nielsen

1 gartner, Tove Laursen

1 damefrisørforretning, Ketty Lit-tau Jensen

1 herrefrisørforretning, Arno Paulsen

1 avis & tobakskiosk, Kirstine Jensen (Tulle). En ualmindelig venlig og livsglad ældre dame.

2 malerforretninger, Frode Larsen: Lynmaleren (meget omhyggelig), bror til stifteren af SF Aksel Larsen. Hans Peter Jørgensen, Labirksgyden 70: buldermaleren (meget hurtig).

1 lillebilforretning, Hans Knudsen

1 murerforretning, Peder Andersen Stær

1 praktiserende jordemoder

1 skole, Gudrun Ejlersen

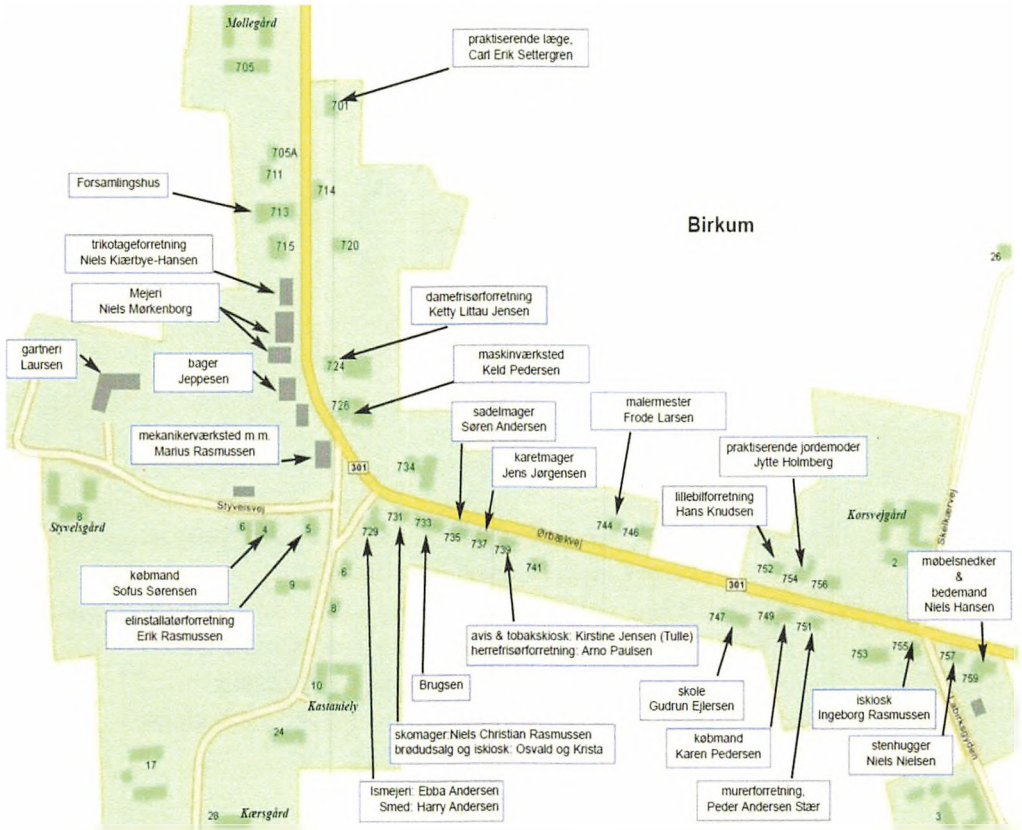
1 slagterforretning, Peter Hansen i Thorup

1 forsamlingshus: Især drevet af Birkum Selskabelige Ungdomsforening som bl.a. arrangerede baller og foredrag.

1 frysehus

1 møbelsnedker og bedemand, Niels Hansen

2 iskiosker, Ingeborg Rasmussen, Ørbækvej 755 og Osvald og Christa, Ørbækvej 731

1950'ernes Birkum - Oversigten er lavet af forfatteren.

Vi er en klub som lige er flyttet ud i jeres bydel Fraugde.

Vi har fungeret som klub siden 2001.

Vi kunne derfor godt tænke os om der var nogen der havde lyst til at spille kegle eller carambole billard sammen med os.

Adresse: Stat ene vej 18 Fraugde Fritidshus.

Indgang kælderen bag ved Fritidshusets ved P-Pladsen.

Alle er velkommen til at kigge ind.

Åbningstider.

Mandag. Kl. 19,00 - 22,00

Torsdag. Kl. 13,00 - 17,00 og 19,00 - 22,00

Kontakt; Preben Bang på Tlf. 21 27 44 30

Eller mail: prebenbang@yahoo.dk

Vi håber at se mange nye ansigter.

Fodpleje

Mulighed for at søge tilskud, dog ikke diabetiker.
Er tilknyttet Odense kommunes tilskudsordning.

- Er neglene blevet for lange!
- Svært ved at nå fødderne!
- P.g.a. nedsat mobilitet, syn eller sygdom
- Problemer med ligtorne!
- Nedgroede negle!
- Hård hud!

Kommer i hjemmet efter aftale.
Kun udebehandling.

Så ring til Laila`s Fodpleje

v/ Laila Bülow
Eksamineret fodplejer
5000 Odense C
www.lailasfodpleje.dk

60 92 23 47

arkivdk *arkivet* Log ind

Badeliv i Odense

Navn, sted, begreber, årstal Udvidet søgning

Guides

Mit arkiv.dk Hjælp til søgning Materiale på arkiv.dk

Vidste du, at du kan søge i arkivets samlinger på www.arkiv.dk

Kontakt os, hvis du har lyst til at være frivillig hos os og være med til at ordne og registrere arkivets samlinger så endnu mere bliver søgbare på arkiv.dk.

Sprøjtehuset i Davinde

Af Frede Aagaard Frandsen

Når den røde hane galede

I gamle dage kunne en ildebrand hurtigt udvikle sig og skabe omfattende ødelæggelser i landets byer og landsbyer. Huse- ne lå tæt, de fleste med stråtag og et egentlig brandvæsen fandtes ikke.

Når "den røde hane galede"- var det et andet udtryk for ildebrand, så ringende landsbyens kirkeklokker og alle mænd skulle møde op for at hjælpe med slukningsarbejdet. I 1749 blev De Fynske Herregaardes Brandsocietet oprettet, da der var ikke noget organiseret brandvæsen endnu på det tidspunkt, men i løbet af 1760'erne blev der blandt de godsejere, som var lodsejere blandt grevskabsbønderne dannet en form for tidligt brandvæsen, der var organiseret på sognebasis. Hver by fik jernbeslåede brandhager, lange stiger, spande og slæder til transport af vandtønder. I hver by passede bønderne på omgang brandredskaberne i et år og de blev med mellemrum beordret til at afholde brandslukningsøvelser. Den 2. marts 1861 kom den nye brandpolitilov, som pålagde kommunerne brandslukningsarbejdet. Tidligere var det hovedgårdene, som havde denne forpligtigelse, ellers var det op til den enkelte by selv at sørge herfor. Sprøjtehuset bygget før 1861 lå derfor ofte i forbindelse med de store gårde eller slotte. Kommunerne blev nu pålagt at anskaffe sig rette materiel, og det skulle opbevares et centralt sted og gerne i nærheden af vand. Imellem 1861 og 1865 dukkede der således mange sprøjtehus op, som nu ofte lå

Davinde sprøjtehus ca. 2012.

Foto: Hans Nørgaard.

inde i landsbyerne tæt på gadekær eller branddam.

Davinde Sprøjtehus

Davinde Sprøjtehus blev bygget i 1867 og fungerede som Davindes værn mod husbrande, skorstensbrande m.m. Sidste gang, sprøjtehuset var i funktion, var i 1947, da Elmegaarden brændte. Flere gårde i Davinde er af forholdsvis nyere dato, idet mange af de gamle gårde er nedbrændte. Damshave, Stævnegaarden og Vandmøllen har undgået at brænde ned, så vidt vides. Bag sprøjtehuset løber Davinde Bæk og placeringen centralt og nær vand er således fuldstændig i overensstemmelse med lovens påbud.

Johannes Henriksen (1931-2017) var brandfoged i Davinde sogn i 35 år fra 1971 til 2006. Johannes kunne berette om de gårde der var brændt igennem tiden. Nogle var brændt pga. ildspåsættelse. Andre brændte pga. kortslutning, ikke alle installationer var af bedste kvalitet. Det var i jævnstrømmens tid som kom til

Følgende gårde er nedbrændte:

1930	Husmandsted	Lå på Davinde Skovvej
1936	Det gamle Hospital	I dag Damsbo, Vandmøllevej 24
1938	Østagergård	Davinde Bygade, serviceværksted i dag.
08. nov. 1943	Østergård	Ørbækvej, overfor Rolighedskroen der er nedlagt
xx. jul. 1944	Kildeagergård	Udlodgyden i dag savværket. Brændt to gange
08. nov. 1944	Enghavegård	Davinde Bygade
17. jan. 1947	Elmegården	Davinde Bygade
18. okt. 1948	Lundsgård	Davinde Bygade
ukendt. 1957	Teglgården	Sanderumgårdvej
ukendt. 1975	Stævnegården	Sanderumgaardvej. Skorstensbrand
20. maj 1980	Davindegård	Davinde Bygade. Brændt to gange
15. aug. 1981	Ottenskovgård	Davinde Bygade. Brændt to gange
10. aug. 1982	Rolighedskroen	Ørbækvej
21. feb. 1995	Davinde Vandmølle	Vandmøllevej

Af brandfogeder kan nævnes

1. Johannes Henriksen 1971 – 2006
2. Hans Ove Olsen 1966 – 1971
3. Henry Larsen xxxx - xxxx
4. Otto Henriksen 1943 – xxxx

Porten er taget af det gamle sprøjtehus, hvor gulvet ikke bestod af andet end en samling store marksten. Huset er endnu ikke blevet kalket.

Foto: Frede Aagaard Frandsen.

Den gamle port var desværre så rådden i bunden, at den ikke kunne holde ret meget længe. Foto: Frede Aagaard Frandsen.

Bagsiden af sprøjtehuset hvor murenes dårlig forfatning ses. Foto: Frede Aagaard Frandsen

Til venstre: Porthængsler og dele til sprøjten. Ovenfor den istandsatte brandsprøjte. Nedenfor den nyistandsatte sprøjte på sin plads i det nyrenoverede sprøjtehus. Fotos: Frede Aagaard Frandsen.

Til venstre: Sprøjtehuset med sin endnu ikke nymalede port. Foto: Frede Aagaard Frandsen.

Fra indvielsen af sprøjtehuset den 17. august 2019. Foto: Frede Aagaard Frandsen.

Davinde omkring 1915. Brandsprøjten blev anvendt sidste gang da Elmegården brændte i 1947.

Ud over de alvorlige brande, har der også været en del skorstensbrande. Disse har sandsynligvis været på grund af fugtig træ. Træ var jo udbredt som varmekilde. Byens brandfoged blev som regel udpeget af bønderne, primært af dem som var med i bylauget. De havde Stævnetræet som deres mødested.

Der findes stadig mange velbevarede sprøjtehus i dag. Der har været forskellige typer af sprøjtehus, men langt de fleste bestod af et lille hvidt hus med tegltag. Således også Davinde Sprøjtehus. I november 2016 meddeltes det, at Odense Kommune som ejede ni sprøjtehus, ønskede at nedlægge disse. I Davinde reagerede man hurtigt. Skulle sprøjtehuset ikke være landsbyens lille perle? Der blev indkaldt til stiftende generalforsamling i foreningen *Davinde By og Kultur* 23. februar 2017 og så gik man i gang med arbejdet. Det blev foreslået Odense Kommune at foreningen overtog sprøjtehuset med henblik på renovering af bygning og det inventar der var tilbage. Sprøjtehuset i Egense var inspirationskilde. Der blev sendt en ansøgning til Odense Kommune om midler til istandsættelse og der blev bevilliget 96.000 kr. Det var dog ikke helt nok men snart kunne man glæde sig over en ekstra bevilling fra Rolfsted Elfond på 39.000 kr. Projektet kunne realiseres! Sprøjtehuset blev nu matrikuleret ud af byjorden og der blev oprettet et CVR-nummer. Nu blev der indhentet tilbud på murerarbejde og udenomsarealer. Sprøjtehusets mure var i dårlig forfatning, en del sten var rådne, så der blev skiftet sten, murerne blev sandblæst, pudset op og kalket. Huset fik

også en ny flot port. Inventaret, herunder sprøjte, tønder mv. stod foreningen selv for at renovere.

Udenomsarealet fik også et kosmetisk løft. Der blev lagt en rand af brosten og pigsten rundt om soklen. Det rammer huset ind, så det i højere grad fremtræder som en selvstændig bygning. Som et ekstra bidrag til historien ligger der to store sten nede i kanten ud til bækken. Det er to vaskesten, her stod pigerne og skrubbede tøjet rent i gamle dage. Der ligger to yderligere henne ved Lunds-gaard.

Kaffepletten - en del af projektet

Kongstanken var fra projektets start, at sprøjtehuset skulle være et centralt sted i byen. Elmegaardens indehaver Lis Nielsen stillede velvilligt grønne arealer og maskinbygningen til venstre for sprøjtehuset, til rådighed. Der er opstillet borde/bænke, hvor folk kan sidde og nyde deres kaffe og medbragte mad i området, og få lidt indblik i det lokalhistoriske. Den røde maskinbygning, der ses ved siden af, rummer en del gamle landbrugsmaskiner, der fortæller lidt om, hvilket materiel bønderne anvendte.

Foreningen Davinde By og Kultur fejrer istandsættelsen af Davinde Sprøjtehus. Foto: Frede Aagaard Frandsen.

FJELDSØ

Camilla Fjeldsø

Specialist i hundeadfærd, klikkerinstruktør, grundlægger

**Hvalpetræning, DogParkour
Enetræning, Apportering
DoggieWellness, Onlinekurser
og meget mere!**

Tilmeld dig på

fjeldso.com

FLOWERS for you®

by Thoruplund

Gartneriet Thoruplund A/S Tvingvej 43 DK-5220 Odense SØ
Tel.: +45 65 97 22 03 Fax +45 65 97 22 13 CVR-nr. 52303710

En historie om Fraugdevej 12

- En del af Fraugde i mere end 100 år

af Anne Sofie Bork-Jensen

Som en sidevej til Ørbækvej for enden af den blinde del af vejen finder man ejendommen Fraugdevej 12. Huset ligger ikke langt fra motorvejen, men er samtidig omgivet af marker og natur. Fraugde kirke, Fraugde Gymnastik- og Idrætsforening samt Fraugde Børnehus er alle at finde i den umiddelbare nærhed, hvilket vidner om husets centrale beliggenhed i bydelen.

Selvom man kunne foranlediges til at tro, at man netop har læst et salgsoplæg fra en ejendomsmægler, er det blot en umiddelbar beskrivelse af adressen Fraugdevej 12 - et hus, der sammen med dets be-

boere har udgjort en del af lokalmiljøet i Fraugde gennem mere end 100 år.

I april 2018 afholdtes en lille konkurrence på Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde og Omegns Facebook-side. Der blev vist et billede af en ejendom, og sidens følgere kunne nu gætte på, hvilken ejendom, der sås på billedet. Rigtig mange af de lokale kunne se, at det var ejendommen Fraugdevej 12, der var tale om.

Matriklen og ejendommen

Fraugdevej 12 ligger i ejerlavet Fraugde By i Fraugde sogn og har

Billedet af Fraugdevej 12 der blev lagt på arkivets Facebookside. Postkort med Hans Peter Laurits Hansen og Marie Kirstine med den ene af deres døtre foran deres hus på Fraugdevej 12 efter 1901 og før Hans Peter Laurits Hansen døde i 1919. Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde og omegn.

matrikelnummer 5h. Huset blev bygget i år 1900. I 1996 er der registeret en om-/tilbygning, og i 2008 blev huset tilføjet en carport og et udhus. Det bebyggede areal er registreret til 126 kvm, mens boligens samlede areal er på 176 kvm.¹

På de 119 år der er gået siden husets opførelse, har Fraugde naturligvis ændret sig meget, hvilket ikke er til at overse, når man ser på matrikelkort fra boligens nærområde.

Med Geodatastyrelsen som kilde bliver det muligt at se ændringerne i landskabet omkring ejendommen og følge udviklingen i Fraugde siden midten af 1800-tallet.

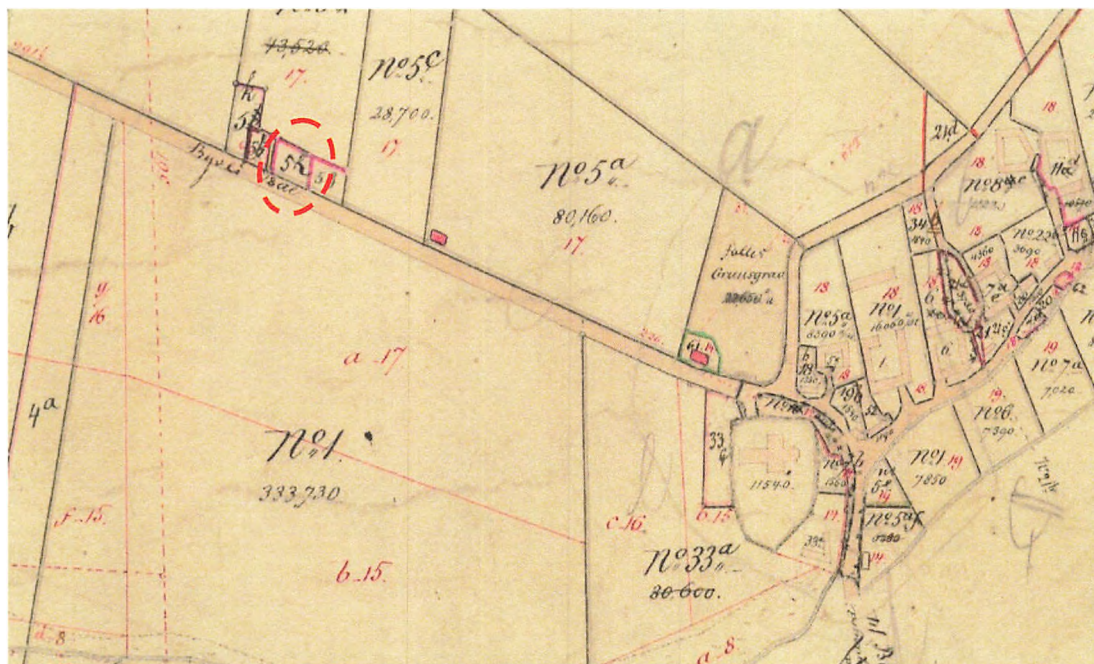
I det følgende ses fem udsnit af matrikelkort fra forskellige perioder til at illustrere netop det.

Som det fremgår af matrikelkortet gældende fra 1852-1889, figur 1, ses det at matrikel 5h var oprettet længe før, der kom til at ligge det hus, vi kan se i dag.

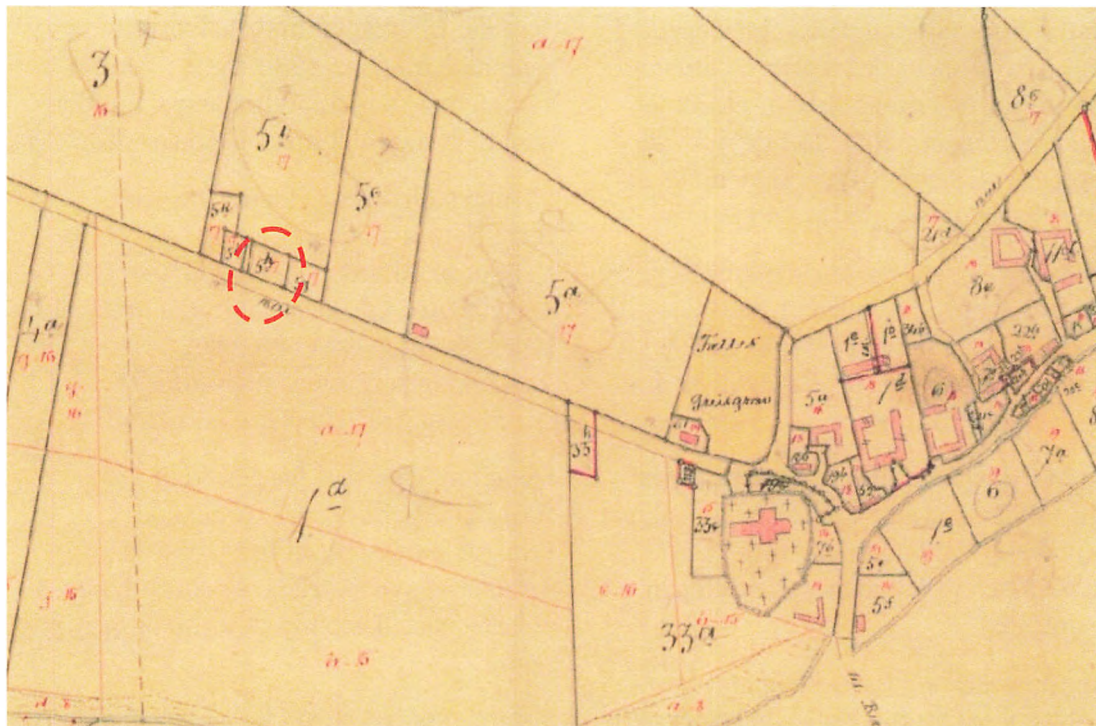
På matrikelkortet gældende fra 1889-1907, figur 2, i den periode, hvor ejendommen Fraugdevej 12 blev bygget, ses enkelte ændringer i området omkring kirken sammenlignet med det foregående kort, mens nærområdet omkring matrikel 5h ser uændret ud.

På det matrikelkort for perioden 1907-1961, figur 3, bliver det tydeligt, at Fraugde havde vokseværk i disse år. Antallet af nye matrikler er enormt, og anlæggelsen af en stor vej er nu også at se.

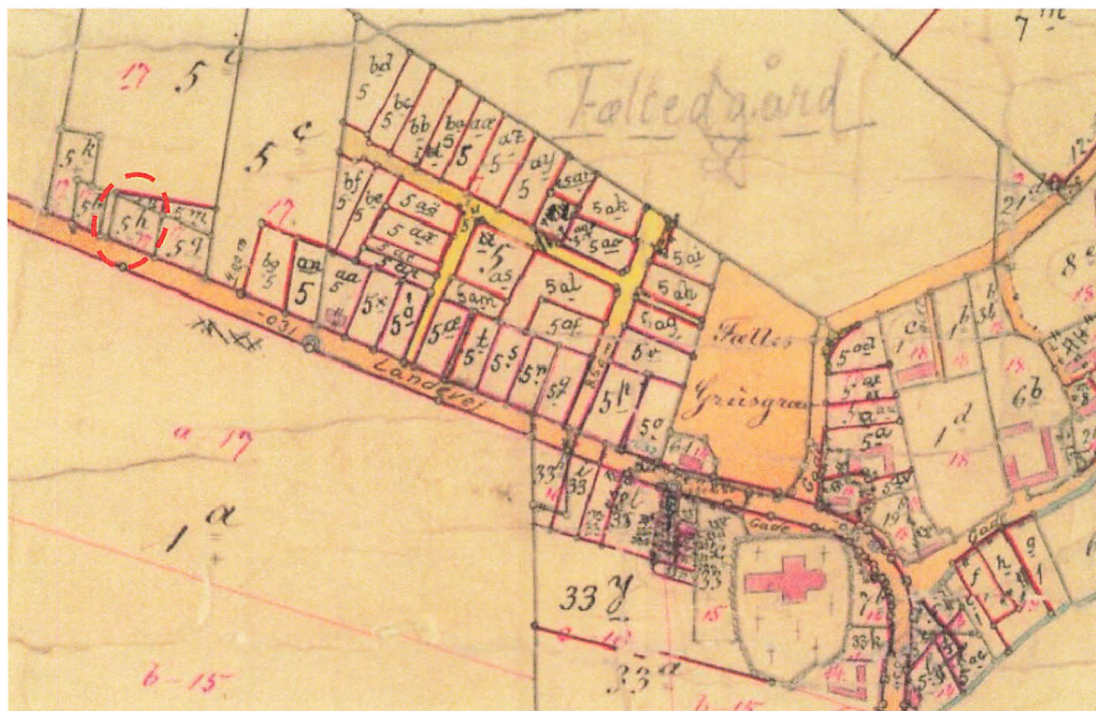
Slutteligt ses på kortet for 2019 hvordan området ser ud i dag. Motorvejen fylder nu langt mere i landskabet, og de mange

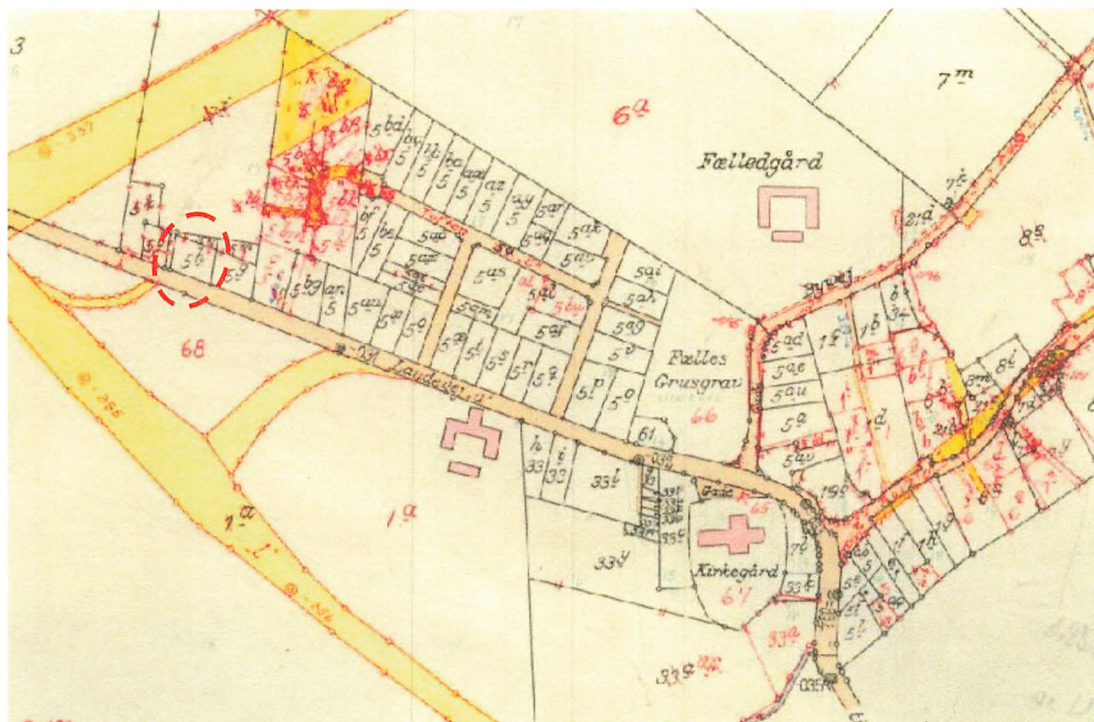
Figur 1. Udsnit af matrikelkort gældende for 1852-1889. Den stiplede markering er matrikel 5h. Fra: Historiske Kort på nettet, <https://hkpn.gst.dk/> web 24.august 2019.

Figur 2. Udsnit af matrikelkort gældende for 1889-1907. Den stiplede markering er matrikel 5h. Fra: Historiske Kort på nettet, <https://hkpn.gst.dk/> web 24.august 2019.

Figur 3. Udsnit af matrikelkort gældende for 1907-1961. Den stiplede markering er matrikel 5h. Fra: Historiske Kort på nettet, <https://hkpn.gst.dk/> web 24.august 2019.

Figur 4. Udsnit af matrikelkort gældende for 1961-1991. Den stiplede markering er matrikel 5h. Fra: Historiske Kort på nettet, <https://hkpn.gst.dk/> web 24.august 2019.

Figur 5. Fragdevej 12 på et udsnit af matrikelkort fra 2019. Fra: Adresser i Danmark, <https://danmarksadresser.dk/adresser-i-danmark/> Web 24. august 2019.

nye matrikler fra midten af 1900-tallet er bibeholdt.

Husets første ejere og beboere

I ejendommens lange historie har der naturligvis været skiftende ejere. Men hvem var de første ejere og beboere af huset? I en folketælling fra 1901 oplyses begge dele.

Ejeren af ejendommen på matrikel 5h i Fraugde Sogn, Aasum Herred, Odense Amt var i år 1901 Hr. Peter Laurits Hansen.² Ud fra folketællingens betegnelser var Peter Laurits Hansen ikke selv beboer i huset, men udlejede det til tre lejere: Maren Jensen (f.1837), Karen Kirstine Jensen (f. 1877) og Hanne Kristine Andersen (f. 1877)³.

De logerende i "kollektivet" var altså en - for den tid - ældre dame på 64 år og to unge kvinder på 24 - alle tre ugifte. I folketællingen ses mange detaljerede informationer om beboerne, eksempelvis trosforhold, fødested, sidste bopæl før tilflytning til ejendommen og lignende.

Alle tre kvinder kom til sognet få år før, de flyttede ind i huset på Fraugdevej 12. Maren Jensen i 1896 og Kirstine Jensen og Hanne Andersen i 1899. Før de kom til Fraugde, boede Maren og Karen begge i Lumby/Thorup, mens Hanne boede i Aarslev.

Alle tre kvinder betegnedes som husmødre i beskrivelsen af deres stilling i husholdningen. De ernærede sig derudover tilsyneladende ved at udføre husligt arbejde for andre. Maren arbejdede med strikning og syarbejde, mens de to unge kvinders arbejde var vask og strykning.

Hans Peter Laurits Hansen med familien. Forrest fra venstre Maren Kirstine, datteren Augusta (f. 1906) og Hans Peter Laurits Hansen. Bagerst fra venstre døtrene Anna Kirstine Laurine (f. 1895) og Johanne Marie (f. 1897). Foto: Lokalthistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne.

Ejeren, Peter Laurits Hansen, tog tilsyneladende ikke sit hus i brug med det samme. Grunden dertil kan vi kun gætte på. Måske har han haft flere huse eller måske har han sikret sig et hus, som han vidste, han senere skulle bruge.

I hvert fald fremgår det af folketællingen fra 1906, at de tre kvindelige lejere, Maren, Karen og Hanne, på det tidspunkt ikke længere boede i huset. I stedet var Peter Laurits Hansen selv flyttet ind i huset med sin familie.

I år 1906 findes der nemlig fire beboere på Fraugdevej 12. Peter Laurits Hansen (f. 1866) og Maren K. Hansen (f. 1866).

Begges ægteskabelige stilling betegnes som gift. Peter betegnes som husfader og Maren som husmoder, og vi kan derfor antage, at Peter og Maren var gift med hinanden og boede i huset med deres to børn: Anna K. L. Hansen (f. 1895) og Johanne M. Hansen (f. 1897). Desuden oplyses det, at Peter Laurits Hansen arbejdede som fodermester, mens Maren Hansen arbejdede som maskinstrickerske.⁴

Hans Peter Laurits Hansen døde den 10. maj 1919.⁵ Hans enke Maren Kristine Hansen solgte den 6. oktober 1920 ejendommen til H. P. Nielsen. Af ham købte brugsuddeler Jens Rasmussen den 7. oktober 1933 ejendommen på matrikel 5h, Fraugdevej 12.⁶

Uldspinderens hus

I den tidligere omtalte konkurrence på Facebook, var der mange, der betegnede huset på Fraugdevej 12 som "Uldspinderens hus".

Leif Hostrup Pedersen beskriver i bogen *Livet i Fraugde By 1935-60* sine erindringer omkring huset i 1930'erne, og her ses en forklaring på, hvorfor huset blev kaldt uldspinderens hus.

"Efter dem købte Uldhandler Jacobsen huset. Både Jacobsen selv og hans kone kørte rundt på cykler og solgte uldvarer. De havde en søn, Rudolf, der blev født i 1932 og en datter, Ingelise, der blev født i 1938 eller 1939".⁷

Leif Hostrup Pedersen fortæller videre, at han sammen med sin forældre, smedesvend Bent Kristian Rikard Pedersen og Edith Sonja Sørensen i 1936 flyttede ind i den ende af huset, som lig-

Bent Pedersen foran Fraugdevej 12 med sin yngste søn Flemming i barnevogn, 1936. Bents ældste søn var Leif Hostrup Pedersen. Foto: Lokalthistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg Sogne.

ger mod Over Holluf. Her blev hans bror Flemming født den 8. juli 1936. Træskomanden Ejner Rasmussen boede i den modsatte ende af huset. På førstesalen boede Karen og Johannes Frederiksen. Senere flyttede en familien Bruun ind og siden familien Pedersen. Hr. Pedersen var graver og ringer ved Fraugde kirke. Det var efter dem at uldhandler Jacobsen købte huset.⁸

Fraugdevej 12 i dag

I 2006 blev Fraugdevej 12 solgt til Charlotte Sivekær Ebensgaard og Jesper Daugaard Hansen fra Nørrebro Runddel. Sammen med deres tre døtre Clara,

Ejendommen på Fraugdevej 12 i 2019. Foto: Charlotte Sivekær Ebensgaard Hansen.

Victoria og Olivia boer de i huset som i over 100 år har været en del af Fraugdes lokalmiljø.

Noter:

1. OIS, Din genvej til ejendomsdata, Udviklings- og forenklingsstyrelsen, <https://www.ois.dk>. Web. 02.08.2019
2. I andre kilder fremgår det, at Peter Laurits Hansens fulde navn er Hans Peter Laurits Hansen.
3. Folketælling 1901: Rigsarkivet, <https://www.sa.dk>. Web. 02.08.2019
4. Folketælling 1906: Rigsarkivet, <https://www.sa.dk>. Web. 02.08.2019
5. Kirkebog for Fraugde Kirke 1892 D - 1941 D. Rigsarkivet, <https://www.sa.dk>. Web. 28.08.2019
6. Realregister til skøde- og panteprotokol for Bjerge-Åsum Herred 1890, 1936 Fraugde sogn I. Rigsarkivet, <https://www.sa.dk>. Web. 28.08.2019
7. Pedersen, Leif Hostrup, *Livet i Fraugde By 1935-60*. Odense Kommune, 2002. s. 16-17
8. Pedersen, Leif Hostrup, *Livet i Fraugde By 1935-60*. Odense Kommune, 2002. s. 16-17; Kirkebog for Fraugde sogn 1933 F-1946 F, Rigsarkivet, <https://www.sa.dk>. Web. 28.08.2019

Nekrolog

Leo Bent Olesen

20. maj 1940 - 3. december 2018

Det var med stor sorg, vi i Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde, Allerup, Davinde og Tornbjerg sogne, modtog beskeden om, at en af arkivets tidligere frivillige, Leo Bent Olesen var gået bort i december 2018.

Leo blev først uddannet kok på Grand Hotel i Odense og modtog bronze for sit svendestykke. Selvom Leo efterfølgende uddannede sig til politibetjent havde han livet igennem interesse for madlavningen.

Leo flyttede sammen med hustruen Tove til København, hvor han blev uddannet betjent. Han var først i færdselspolitiet men kom senere i kriminalpolitiet hvor han var til han gik på pension. I 1965 deltog Leo som betjent i jagten på politimorderen Palle Sørensen.

Leo og Tove flyttede i 1968 til Fraugde, ind i den gule murstensvilla Østparken 98, hvor de boede frem til 2016, hvorefter de flyttede over i Skavgræsset. Især det, at der nu var mindre havearbejde tiltalte i særdeleshed Leo.

Leo var meget interesseret i historie og det var vel derfor næsten helt naturligt, at han fandt vej til lokalarkivet. Da jeg i 2015 startede som arkivleder, husker jeg, at jeg spurgte alle frivillige hvad de brændte for i arkivsammenhæng. Leo sagde dengang: "Jeg hjælper hvor jeg kan". Og sådan var Leo. Han var en meget hjælpsom person, hvor man altid kunne søge hjælp. Derfor måtte vi også efter halvandet i arkivet år sige farvel til Leo, der var blevet engageret i frivilligt arbejde med madlavning til udsatte borgere.

Leo og Tove elskede at rejse. Det blev til mange rejser gennem årene. Ture til historiske steder og de seneste år, krydstogter under varmere himmelstrøg. Varmen gjorde Leo godt og når man mødte Leo i Dagli´ Brugsen, netop hjemvendt efter et krydstogt, var han fyldt op med fornyet energi og fortalte glad om den seneste tur. I september 2018 gik turen med krydstogt til det græske øhav men ved hjemkomsten måtte Leo erkende, at hjertet ikke længere kunne holde til sådanne ture. Et allerede planlagt krydstogt til De Vest Indiske Øer i januar 2019 blev derfor aflyst. I oktober blev Leo indlagt. Helbredet kunne ikke mere. 3. december 2018 sov Leo ind i hjemmet med Tove ved sin side.

Ære være Leos minde

Dagli' Brugsen Fraugde

DIN LOKALE BUTIK – TIL HVERDAG OG FEST

Hent dine pakker fra
følgende udbydere:

- PostNord
- BRING
- GLS
- DAO

Der kan afhentes pakker alle dage
Mellem kl. 8.00 – 20.00
I vores pakkeudlevering.

Bake-off
Håndkøbsmedicin
fra
Langeskov Apotek
Tips & Lotto

Følg os på
facebook
DagliBrugsen
Fraugde

Dagli'
Brugsen

Fraugde

Virketofte 1
5220 Odense SØ
Tlf. 65 97 23 49

ÅBENT
ALLE DAGE
7-21

KÆRBYGÅRD

– Fyns Møbelsnedkeri –

Lokalhistorisk Arkiv

Fraugde - Allerup - Davinde - Tornbjerg

Lokalhistorisk Arkiv for Fraugde,
Allerup, Davinde og Tornbjerg sogne
siger tak til annoncørerne og
Støtteforeningen for Lokalhistorisk
Arkiv for Fraugde & Omegn for støtten
til udgivelsen af dette årsskrift.